

OPS2018_2019

Oheismateriaali

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmakokonaisuus

Opetushallituksen vahvistamat opetussuunnitelman perusteet ovat mustalla fontilla, Espoon kuntakohtainen opetussuunnitelma on sinisellä, lukiokohtaista opetussuunnitelmatyötä ohjaavat kysymykset ovat vihreällä.

Sisältö

1	OPETUSSUUNNITELMA.....	4
1.1	Opetussuunnitelman laatiminen	4
1.2	Opetussuunnitelman sisältö	6
2	LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA.....	8
2.1	Lukiokoulutuksen tehtävä	8
2.2	Arvoperusta	8
3	OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
3.1	Oppimiskäsitys	11
3.2	Opiskeluympäristöt ja -menetelmät	12
3.3	Toimintakulttuuri	14
3.4	Opintojen rakenne	18
4	OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN	24
4.1	Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.....	24
4.2	Ohjaus.....	25
4.3	Oppimisen ja opiskelun tuki.....	28
4.4	Opiskeluhoolto	29
4.4.1	Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet.....	30
4.4.2	Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen.....	38
4.5	Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä	44
4.6	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.....	45
5	OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	49
5.1	Opetuksen yleiset tavoitteet	49
5.2	Aihekokonaisuudet.....	50
5.22	Teemaopinnot.....	57
5.23	Lukiodiplomit.....	60
5.24	Taiteiden väliset kurssit.....	63
6	OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI	66
6.1	Arvioinnin tavoitteet	66
6.2	Kurssisuorituksen arviointi	67
6.2.1	Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät	68
6.2.2	Itsenäisesti suoritettu kurssi	68
6.2.3	Suullisen kielitaidon kurssien arviointi	69

6.2.4	Opinnoissa edistyminen	69
6.2.5	Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	71
6.3	Oppiaineen oppimäärän arviointi	73
6.4	Lukion oppimäärän suoritus	74
6.5	Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	76

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (629/1998) ja -asetus (810/1998)
- valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- lukioasetuksen (810/1998) 3 §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat lukion opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa.

Opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman pohjalta lukuvuosittaisen suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa lukion opetussuunnitelman sekä lukuvuosittaisen suunnitelman pohjalta.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy lukion opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukion oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten opetussuunnitelma laaditaan opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Lukion opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden vanhempien ja huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä

opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden vanhemmilla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta, rohkaisevat resurssien joustavaan ja tehokkaaseen käyttöön sekä monipuolistavat vuorovaikusta lukion sisällä ja suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

Lukiokoulutus on osa Espoon kaupungin järjestämiä koulutuspalveluita. Espoossa lukiokoulutuksen opetussuunnitelma rakentuu valtakunnallisten säädösten ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden sekä Espoon opetustoimen linjauksille. Espoon opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta hyväksyy opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditut kuntalinjaukset ja kunnan yhteisen kieliohjelman. Nämä yhdessä muodostavat Espoon lukiokoulutuksen kuntakohtaisen opetussuunnitelman. Lukiot laativat osallistavin menetelmin lukiokohtaiset opetussuunnitelmat opetussuunnitelman perusteiden ja kuntakohtaisen opetussuunnitelman pohjalta. Oppiaineosuudet liitetään lukiokohtaisiin opetussuunnitelmiin perusteiden mukaisina. Lukiokohtaisen opetussuunnitelman hyväksyy lukion johtokunta.

Kuntalinjaukset on tehty yhteistyössä kaikkien lukioden rehtoreiden kanssa ja koko opettajakunta sekä opiskelijat on otettu mukaan opetussuunnitelmatyöhön. Huoltajille, kuntalaisille, nuorisovaltuustolle ja kaupunkitason vanhempainyhdistykselle on järjestetty mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman laatimiseen.

Osa kuntalinjauksista on laadittu yhteistyössä suomenkielisen sekä ruotsinkielisen opetuksen kanssa. Opiskeluhoitoa sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä käsittelevät opetussuunnitelman osuudet on laadittu yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen toimialan kanssa.

Opiskeluhoillon yhteisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista kaupunkitasolla vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin johtoryhmä, jossa on edustajat varhaiskasvatuksesta, opetustoimesta sekä sosiaali- ja terveystoimesta ja toisen asteen opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi on perustettu erillinen toisen asteen hyvinvoinnin työryhmä.

Espoon lukiokoulutuksen opetussuunnitelma julkaistaan sähköisessä muodossa niin, että se käsittää opetussuunnitelman perusteet ja kuntakohtaisen opetussuunnitelman sekä lukiokohtaiset opetussuunnitelmat.

Opetussuunnitelman toteutumista espoolaisissa lukioissa seurataan osana opetustoimen arviointi- ja kehitystyötä. Lukiokohtainen itsearviointityö on jatkuvaa toimintaa, josta raportoidaan säännöllisesti määrämuotoisena opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnalle. Lisäksi lukioilla on omia toimintakulttuurin ja pedagogisen kehittämisen suunnitelmia, jotka kuvataan lukion lukuvuosisuunnitelmassa.

Espoossa opetusta kehitetään kaikissa lukioissa opetussuunnitelmallisesti ja pedagogisesti yhtenäisenä kokonaisuutena tavoitteena nuorten yhtenäinen koulupolku. Alueellisen yhteistyön vahvistaminen ala- ja yläkoulujen, toisen asteen oppilaitosten sekä korkeakoulujen kanssa on ensiarvoisen tärkeä yhtenäistä kulttuuria luova tekijä. Tiedonsiirron sujuvuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Lukioissa tehdään kiinteää yhteistyötä lisäopetusta antavien koulujen kanssa. Espoossa on tavoitteena, että kaikki peruskoulun päättäneet saavat jatko-opiskelupaikan.

Sivistystoimen sisällä alueellista yhteistyötä vahvistetaan yhteistyössä kulttuuri- sekä liikunta- ja nuorisotoimen kanssa, samoin kuin taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten kanssa.

Espoon lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa täydentävät mm. seuraavat suunnitelmat ja ohjelmat: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Espoon kestävän kehityksen kasvatuksen selonteko, Espoon lukiokoulutuksen ohjaussuunnitelma, opiskeluhoitosuunnitelma, kasvatuksen ja opetuksen digitarina ja tieto- ja viestintäteknologian suunnitelma, joka on lukuvuosisuunnitelman liite sekä lukiolinjan kehittämissuunnitelma.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- kieliohjelma
- toimintakulttuurin pääpiirteet
- opiskeluympäristöt ja menetelmät
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- aihekokonaisuudet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- tavoitteet ja keskeiset sisällöt kursseittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyö
- yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa
- tieto- ja viestintäteknologian opetusikäytön suunnitelma
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus

- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- opiskeluhoolto
- opiskelijan oppimisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Lukion opetussuunnitelmassa tulee kuvata kaikkien siihen sisältyvien kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta, etäopetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita tai taideopintokursseja, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma.

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Kyseinen suunnitelma on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhooltosuunnitelmaan [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), 13 §].

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 5 a §:n mukaan (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä opetussuunnitelmaan.

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi. Lukioaikana opiskelija kartuttaa olennaista ihmistä, kulttuureja, luontoa ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Lukio-opetus harjaannuttaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia työelämään ja työhön.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä. Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan ja elinikäiseen oppimiseen.

2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu suomalaiselle sivistysperinteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsimällä. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten Lapsen oikeuksien sopimukseen.

Lukio-opetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Lukio-opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kehitystavoitteiden suunnassa.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Opetussuunnitelmassa arvoperustaa konkretisoidaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa syventävät näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut aihekokonaisuudet, jotka ovat arvokannanottoja ajankohtaisiin kasvatukseen ja koulutushaasteisiin.

Espoon arvopohja

Lukiokoulutuksen arvoperusta rakentuu opetussuunnitelman perusteissa kuvatuille arvoille ja lisäksi valtuuston päättämille Espoon arvoille.

Lukiossa toimitaan lukiokoulutuksen arvoperustan ja Espoon arvojen mukaisesti. Lukioissa perehdytään yhteiseen arvoperustaan henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa sekä mietitään, mitä alla kuvatut Espoon arvot lukion toiminnassa tarkoittavat.

Espoo on asukas- ja asiakaslähtöinen. Espoossa on tärkeää, että arki sujuu. Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset. Asukkaiden aktiivinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen ja yhteistyö kumppaneiden kanssa takaavat tulokselliset ja asukkaiden tarpeisiin vastaavat palvelut.

Opiskelijat, huoltajat ja henkilöstö toimivat yhdessä siten, että jokainen opiskelija

saa parhaat edellytykset kasvaa, kehittyä ja oppia. Opiskelijat, huoltajat ja yhteistyökumppanit rakentavat opiskelupäivää aktiivisesti yhdessä. Nuoren oppipolkuja varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle rakennetaan oppijalähtöisesti.

Lukio rakentaa aloitteellisesti yhteistyötä kotien kanssa. Huoltajat saavat säännöllisesti tietoa siitä, miten ja mitä opiskelija oppii lukiossa, jotta huoltajat pystyvät arvostamaan lapsen oppimista ja tukemaan sitä. Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti omaan oppimisprosessiinsa. Opiskelijoiden kanssa käydään säännöllisesti keskustelua oppimisesta.

Espoo on vastuullinen edelläkävijä. Edelläkävijyys merkitsee ennakkoluulottomuutta ja luovuutta, avoimuutta, nykyisen kyseenalaistamista ja rohkeutta tehdä asioita uudella tavalla. Edelläkävijyyteen sisältyy tutkimuksen ja kansainvälisen kokemuksen hyödyntäminen, kokeilut ja myös niihin liittyvien epäonnistumisten kestäminen. Kehitämme Espoota sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästi.

Olemme ennakkoluulottomia, luovia ja avoimia uusille toimintatavoille. Hyödynnämme tutkimustietoa ja kehittämishankkeista saatua kokemusta toiminnan kehittämisessä. Tutkimme ja kehitämme aktiivisesti omaa toimintaamme ja opimme muilta. Haluamme hyödyntää innovatiivisia työtapoja ja välineitä. Kehitämme erityisesti uusia digitaalisia oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat ajasta ja paikasta riippumattoman oppimisen.

Sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys on sekä kasvatuksen päämäärä että kaikkea toimintaa ohjaava periaate. Opiskelijat oppivat tekemään tietoisia valintoja kestäväen kehityksen näkökulmasta. Kestäväen kehityksen mukaisia valintoja konkretisoidaan opetuksessa.

Opiskelija nähdään aktiivisena ja kyvykkäänä yksilönä, jolla on halua ja kykyä toimia vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Jokainen opiskelija on osallisena oman opiskelunsa suunnittelussa. Opiskelijoiden kanssa selvitetään heille luontevia tapoja työskennellä ja oppia. Opetusta kehitetään vastaamaan opiskelijoiden tarpeita ja erilaisia työskentelytapoja.

Espoo on oikeudenmukainen. Toimimme avoimesti, oikeudenmukaisesti, tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti.

Espoon lukioissa jokainen kohdataan arvostavasti. Lukioyhteisö luo yhteisen käsityksen arvostavasta kohtaamisesta, jonka mukaan toimitaan. Oikeudenmukaisella ja myönteisellä tavallaan toimia lukion aikuiset antavat opiskelijoille arvokkaan esimerkin.

Kaikilla opiskelijoilla perheineen on yhdenvertaiset oikeudet ja velvollisuudet. Nuorten kasvua ja oppimista tuetaan yhteisössä yksilöllisyys huomioiden. Opiskelijat saavat kasvaa ja opiskella psyykkisesti ja fyysisesti turvallisessa ympäristössä, jossa he voivat oppia ja onnistua. Ajatus nuoren parhaasta ohjaa toimintaa.

Olarissa luodaan oppimisen paloa

OSALLISTU - Osallistu itse ja osallista muita aktiivisiksi toimijoiksi. Pyri kehittämään omia vahvuuksiasi.

LUO - Luo rohkeasti ilman pelkoa epäonnistumisista. Luota itseesi ja ole luotettava. Luottamus on luomisen edellytys.

AJATTELE - Ajattele monipuolisesti ja kriittisesti sekä ota huomioon muut ihmiset ja ympäristö pelkäämättä itsesi haastamista. Ajattele sekä järjellä että tunteella.

RAKASTA - Rakasta uutta, erilaista, täydellistä ja epätäydellistä, toisia ja itseäsi. Näin olet myös rakastettava.

INNOSTU - Innostu itselle tärkeistä asioista. Innostuneisuus tarttuu opettajasta oppilaisiin ja päinvastoin. Se tarttuu myös opiskelijoiden kesken ja opettajien kesken ja luo pohjan aidolle oppimiselle.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja syventää siten osaamistaan aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Lukio-opinnoissa opiskelijoita ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Oppimisprosessistaan tietoiset opiskelijat osaavat arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan. Näin kehittyvät myös elinikäisen oppimisen edellyttämät taidot. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen.

[Espoon lukiokoulutuksessa opetussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitystä](#)

täydentää positiivisen ohjauksen näkökulma. Opiskelijan minäkäsitystä oppijana vahvistetaan ohjaamalla häntä tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja kannustava palaute lisäävät opiskelijan motivaatiota syventää oppimaansa.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa soveltamaan oppimaansa tulevaisuuden muuttuvissa ympäristöissä ja omaksumaan niiden edellyttämiä uusia taitoja.

Opetuksessa käytetään monipuolisia työtapoja. Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan yhteisöllisillä menetelmillä. Opiskelijan kasvua tukee koko kouluyhteisö, ja tämän opiskelijantuntemuksen avulla kunkin omat vahvuusalueet pääsevät kehittymään. Samalla autetaan jokaista löytämään oma oppimispolkunsa. Tulevaisuuden työelämätaidossa keskeistä sisältöjen ohella ovat sosiaaliset taidot, sopeutumiskyky ja valmius kohdata muutoksia. Oларin lukiossa tieto- ja viestintätekniikan monipuolinen hyödyntäminen ja taitojen soveltaminen on olennainen osa oppimista.

3.2 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet.

Koska oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa aiemmin hankittuun osaamiseen, käytetään lukiossa monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Menetelmällisillä ratkaisuilla voidaan rakentaa kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista.

Lukion opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Lisäksi opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Opiskeluympäristöjen kehittämällä tuetaan vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiskeluympäristöjä koskevissa ratkaisuissa otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä hyödynnetään monin tavoin.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettu kurssi koostuu opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Lukiokurssi voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi kurssi sisältää myös lähiopetusta ja -ohjausta.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Opettaja ja opiskelijat yhdessä valitsevat monipuolisia, opiskelijan oppimisen tarpeet huomioivia opiskelumenetelmiä. Osallisuus oman oppimisen suunnitteluun lisää opiskelijoiden motivaatiota ja vastuunkantoa omasta oppimisestaan. Opettaja vastaa työskentelyn tarkoituksenmukaisuudesta ja itseohjautuvuuteen kasvattamisesta. Opiskelija kasvaa ottamaan vastuun omasta oppimisestaan ja työskentelystään yksin ja osana yhteisöllistä oppimista.

Kielen merkitys oppimisessa on keskeinen. Lukio-opinnoissa perehdytään oppiaineen aineenhallinnan lisäksi kullekin oppiaineelle tyypilliseen suulliseen ja kirjalliseen ilmaisuun. Tavoitteena on kehittää opiskelijan monilukutaitoa. Siten jokainen opettaja on myös oppiaineessaan käytettävän kielen opettaja.

Opetuksessa käytetään monenlaisia tieto- ja viestintäteknologian laitteita ja sovelluksia.

Lukion edetessä opiskelijaa ohjataan ottamaan yhä enemmän vastuuta omasta opiskelustaan. Vastuun lisääntyessä motivaatio ja opiskelumuotoisuus kasvavat. Opiskelijan itseohjautuvuutta tuetaan ja siitä annetaan opiskelijalle palautetta opintojen edetessä.

Oppiaineiden kielen ja ilmaisutapojen hallinta on tärkeää ja niitä harjoitellaan kaikilla oppiaineiden kursseilla oppiainekohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Monilukutaidon kehittymistä edistetään käyttämällä monipuolisesti erilaisia työtapoja ja aineistoja, sekä tieto- ja viestintäteknologiaa eri oppiaineiden kursseilla, sekä TO-kursseilla.

Opiskeluympäristöt

Opiskeluympäristöjä ja oppimisen tiloja kehitetään monimuotoisiksi, monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi. Opiskelijoiden kanssa suunnitellaan ja luodaan innostavia opiskeluympäristöjä, jotka tukevat oppimista, ruokkivat uteliaisuutta ja kannustavat syvällisempään perehtyneisyyteen. Opiskeluympäristöt mahdollistavat monenlaiset yhteisölliset työtavat sekä tukevat opiskelutaitojen kehittymistä yksilöllisistä lähtökohdista muun muassa sukupuolesta tai kulttuuritaustasta riippumatta.

Opetusta suunniteltaessa otetaan huomioon monipuolisen opiskeluympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Koulu nähdään palveluna rakennuksen sijaan. Lukio tarjoaa opiskelijoille toimivan verkkoympäristön ja opiskeluympäristöinä käytetään virtuaalisia ja digitaalisia oppimisympäristöjä, eri yhteistyökumppanien tarjoamia puitteita, lähiympäristön mahdollisuuksia sekä kaikkia koulun tiloja.

Olarin lukion opiskeluympäristö huomioi erilaiset opiskelijoiden ja oppiaineiden tarpeet. Se on avoin ja innostava sekä kannustaa erilaisten pedagogisten lähestymistapojen käyttöön. Olarin opiskeluympäristö nähdään laajana kokonaisuutena, joka avautuu koulurakennuksesta ympäröivään yhteiskuntaan ja maailmaan.

Opettajakunta suunnittelee ja kehittää toimintatapoja säännöllisesti mm. yhteistoiminta-ajan puitteissa. Säännöllinen täydennyskoulutus mahdollistaa entistä monipuolisemman kehitystyön. Opiskelijoilta kerätään säännöllisesti palautetta sekä kurssittain että yleisesti toimintatapoihin liittyen.

3.3 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat

toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Opetussuunnitelman perusteet korostavat toimintakulttuuria, joka edistää kestäväää hyvinvointia ja osallisuutta sekä on avoin monimuotoiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä lukion koko henkilöstön, opiskelijoiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan opetussuunnitelmassa.

Opetussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat seuraavat toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat teemat.

Oppiva yhteisö

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Sen rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Jaksojen temaattinen toteutus voi luoda edellytyksiä opetuksen eheyttämiseksi. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja elinikäiselle oppimiselle. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä kotien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yritys-elämän kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjä edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja luo heille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua oppilaitoksen päätöksentekoon ja toimintatapojen kehittämiseen. Heitä rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisten toimintatapojen ja ryhmänohjauksen merkitys korostuvat lukio-opintojen aloitusvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Oppivassa yhteisössä edistetään kestäväää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävään

tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea ottaen huomioon heidän moninaisuutensa ja erityistarpeensa. Toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia eikä syrjintää hyväksytään vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan. Opiskelijoita kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielistä, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

[Espoolaisten lukioiden toimintakulttuuri rakentuu koko lukioyhteisön yhteistyönä soveltamalla arvopohjan, oppimiskäsityksen, opetusmenetelmien ja oppimisympäristöjen sisältöjä, periaatteita ja käsitteitä käytännön opetustyössä lukion arjessa. Hyvä toimintakulttuuri tarjoaa opiskelijoille vaikutusmahdollisuuksia ja aktivoi opiskelijoita osallistumaan kaikkeen lukion toimintaan.](#)

[Espoossa lukiot verkostoituvat ja tekevät yhteistyötä muiden toisen asteen oppilaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen, yritysten sekä yhteisöjen ja järjestöjen kanssa.](#)

[Olarin lukion toimintakulttuuri pyrkii vahvistamaan oppijan monipuolisia taitoja kehittämällä ja luomalla jatkuvasti uusia työtapoja. Innovatiivisuus ja monipuoliset digitaaliset oppimisympäristöt antavat opiskelijalle hyvät lähtökohdat uuden oppimiselle ja työelämässä myös lukion päätyttyä.](#)

[Olarin lukiossa kestävä kehitys on osa lukion arkea ja sitä käsitellään eri oppiaineissa. Olarin lukiossa kannustetaan opiskelijaa ottamaan vastuu omasta oppimisestaan heti lukion alussa. Opiskelijat saavat tukea oman opiskelunsa suunnitteluun opinto-ohjaajilta, ryhmänohjaajilta ja opettajilta ja tarvittaessa rehtorilta ja opiskelijahuoltoryhmältä. Heitä kannustetaan monipuolisesti kokeilemaan erilaisia](#)

oppimistapoja.

Olarin lukio on opiskelijalähtöinen lukio, jossa opiskelijat osallistuvat aktiivisesti oman opintopolkunsa rakentamiseen, koko koulun kehittämiseen ja yhteisöllisyyteen. Opiskelijakunta, opiskelijaparlamentti ja tutorit edustavat opiskelijoita ja lukiota erilaisissa tilaisuuksissa. Opiskelijoita kuullaan koulua koskevissa asioissa.

Juhlat ja tapahtumat ovat oleellinen osa Olarin lukion toimintakulttuuria. Erityisesti opintojen alkuvaiheessa panostetaan yhteishengen luomiseen järjestämällä ryhmäytymistilaisuuksia. Aidosti yhdessä tekemällä ja osallistumalla toimintaan jokainen oppii tuntemaan oman vuosikurssinsa opiskelijat. Yhteinen päämäärä ja ponnistus luovat hyvää yhteishenkeä. Myös muiden vuositasoisten opiskelijat ideoivat ja järjestävät koko koulun yhteisiä tapahtumia ja juhlia.

Ryhmänohjaaja tapaa ohjaamiaan opiskelijoita säännöllisesti ryhmänohjaustuokioissa ja haastatteluissa. Aineenopettajat, ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaajat tukevat opiskelijoita oppiaine- ja jatko-opintovalinnoissa. Kursseilla opiskelijat osallistetaan pohtimaan juuri heille sopivia työskentelytapoja. Säännöllisillä tapaamisilla ja kyselyillä pyritään saamaan palautetta opiskelijoilta, ja sen pohjalta kehitetään lukion toimintaa.

Olarin lukiossa rohkaistaan kokeilemaan ja kehittämään uutta sillä ajatuksella, että epäonnistunut kokeilukin on tärkeä ja opettavainen. Opettajat osallistuvat aktiivisesti koulutukseen ja jakavat kokemuksiaan muille opettajille. Myös opiskelijoita innostetaan kehittämään uutta muun muassa luomalla sopivia oppimisympäristöjä. Jokaisella opiskelijalla on päivittäin mukanaan digitaalinen laite, mikä mahdollistaa laajemmat oppimisympäristöt ja monipuolistaa opiskelumenetelmiä. Olarin lukio on avoin ja myönteinen moniarvoinen yhteisö, jossa asioista keskustellaan vapaasti.

Työympäristönä Olarin lukio pyrkii olemaan turvallinen, tasa-arvoinen ja viihtyisä. Näiden tavoitteiden saavuttaminen lähtee jokaisen kunnioittamisesta. Olarin lukiossa arvostetaan suomalaisen kulttuuriperinnön ohella jokaisen opiskelijan omaa kielellistä ja katsomuksellista kulttuuria. Opiskelijoita ohjataan tekemään ympäristöystävällisiä valintoja.

Koti- ja kouluyhdistys sekä opiskelijakunta ovat mukana erilaisten tapahtumien ja teemapäivien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Olarin lukiolla on myös aktiivinen alumnijäsenistö, joka osallistuu lukion toimintaan.

Opiskelijakunta ja opiskelijaparlamentti

Olarin lukiossa toimii opiskelijakunta, jota ohjaa kaksi opettajakunnan ehdottamaa ja opiskelijakunnan hyväksymää ohjaavaa opettajaa. Opiskelijakunnan hallitus valitsee keskuudestaan opiskelijakunnalle puheenjohtajan, sihteerin, tiedotusvastaavan ja talousvastaavan.

Olarin lukiossa toimii myös opiskelijaparlamentti, johon valitaan jokaisesta luokasta

ja ryhmästä kaksi edustajaa. Opiskelijaparlamentti hoitaa suuremmat ja periaatteellisemmat päätökset, kuten taksvärkkikohteiden valitsemisen sekä myös hallituksen valitsemisen. Parlamentin jäsenet saavat koulutusta opiskelijakuntatoimintaan.

Tutortoiminta

Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden on mahdollista pyrkiä tutoreiksi ensimmäisen opiskeluvuotensa loppupuolella. Tutorit ovat toisen vuosikurssin opiskelijoita, jotka ovat koulun arjessa laajasti mukana. Heidän ensisijainen tehtävänsä on auttaa ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita kurssivalintojen tekemisessä ja lukion käytänteiden omaksumisessa. Tutorit myös edustavat lukiota eri yhteyksissä, järjestävät lukion yhteishenkeä nostattavia tapahtumia ja kehittävät lukion toimintaa. Tutoropiskelijoille vuosi tutorina merkitsee mahdollisuutta kehittää omia esiintymis-, ryhmätyöskentely-, suunnittelu- ja organisointitaitojaan. Vuoden kestävästä suunnitelmallisen kokonaisuuden suorittamista opiskelija saa kurssin.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Lukio tekee aktiivisesti korkeakoulu-, yritys- ja järjestöyhteistyötä, muun muassa tekemällä vierailuja puolin ja toisin. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kursseja esimerkiksi Aalto-yliopistossa.

Kansainvälinen toiminta

Opiskelijan on mahdollista osallistua opintomatkoille eri oppiaineissa. Lukiossa käy opetusalan vierailijoita eri maista. Opiskelijat ovat mukana vierailujen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osallistutaan vaihto-opiskelijatoimintaan.

3.4 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Lukio-opinnot muodostuvat lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, pääasiassa oppiaineen pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja. Valtakunnalliset syventävät kurssit ovat valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) tarkoitettuja syventävinä opintoina tarjottavia kursseja, joihin Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet. Näitä kursseja opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Valtakunnallisten syventävien kurssien lisäksi lukiossa voi olla opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia syventäviä kursseja.

Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin kuuluu valtakunnallisia soveltavia kursseja ja lukion opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia soveltavia kursseja. Valtakunnallisia soveltavia kursseja ovat eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat koulutuksen järjestäjän tarjoamat valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset lukiodiplomit sekä ne taideopintokurssit,

joille Opetushallitus on laatinut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden luvussa Taiteiden väliset kurssit.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Espoossa lukiot muodostavat lukioden verkoston. Lukioverkko järjestää yhteistä kurssitarjontaa, mistä päätetään lukiolinjan kehittämissuunnitelmassa vuosittain. Lukiot huolehtivat siitä, että opinnot on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa.

Espoon lukioissa tarjotaan oppiainekohtaisia soveltavia kursseja sekä näiden lisäksi Espoo-opintoja, jotka ovat kunta- ja lukiokohtaisia soveltavia kursseja.

Osaksi lukio-opintoja voidaan kirjata myös muualla suoritettuja hyväksiluettaavia opintoja.

Kieliohjelma

Espoon suomenkielisissä lukioissa opetettavat A-kielet ovat englanti, saksa, ranska, ruotsi, espanja ja venäjä. B-kieliä ovat ruotsi, ranska, saksa, italia, venäjä, espanja, japani ja kiina. Niitä opetetaan joko B1-, B2- tai B3- oppimäärien mukaan. Yhteinen kurssitarjonta antaa mahdollisuuden kaikkien lukioden opiskelijoille opiskella näitä kieliä. Kieliohjelma tarkentuu lukioden omissa opetussuunnitelmissa sekä lukuvuosisuunnitelmissa.

Painotukset, linjat ja erityisen koulutustehtävän saaneet lukiot

Espoon lukioissa on erilaisia painotuksia, linjoja ja erityistehtäviä. Kehitettäessä verkostoon kuuluvia lukioita koko Espoon lukioverkoston toimivuus ja tarjonta huomioidaan.

Lukioden painotukset

Lukioden painotukset näkyvät muun muassa syventävien ja soveltavien kurssien määrässä. Painotuksiin ei ole erillisiä valintakriteereitä. Espoon lukioissa on seuraavat painotukset:

- Espoonlahden lukion kielipainotus
- Kuninkaantien lukion media- ja tietotekniikkapainotus
- Etelä-Tapiolan lukion talous- ja yhteiskuntatieteiden painotus

Lukiolinjat

Lukiolinjoille opiskelijat valitaan erityisten valintakriteereiden perusteella. Valintakriteerit löytyvät lukioden kotisivuilta. Lukiolinjalle haetaan eri hakukohteena kuin lukion muuhun koulutukseen. Espoon lukioissa on seuraavat linjat:

- Espoon yhteislyseon lukion jalkapallolinja
- Haukilahden lukion urheilulinja
- Kaitaan lukion kuvataidelinja
- Leppävaaran lukion urheilulinja

- Pohjois-Tapiolan lukion teatterin ja median linja
- Viherlaakson lukion taidelinja

Erityisen koulutustehtävän saaneet lukiot

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt joillekin lukioille erityisen koulutustehtävän. Tällöin lukion opetustarjonnassa korostuu määrätty erityistehtäväalue. Erityisen koulutustehtävän saaneissa lukioissa opiskelijalla on oikeus hieman poiketa valtakunnallisesta tuntijaosta. Opiskelijat voivat jättää pois joitakin valtakunnallisia pakollisia kursseja ja valita tilalle lukion erityistehtävän mukaisia opintoja. Erityisen tehtävän perusteella järjestetään myös kansainväliseen IB-tutkintoon (International Baccalaureate) johtavaa koulutusta. Erityisen koulutustehtävän saaneiden lukioiden erityislinjoille haetaan yhteishaussa eri hakukohteena kuin lukion muuhun koulutukseen. Opiskelijat valitaan erityisten valintakriteereiden perusteella. Valintakriteerit löytyvät lukioiden kotisivuilta. Erityisen koulutustehtävän saaneita lukioita ovat:

- Tapiolan musiikkilukio
- Olarin matematiikka- ja luonnontiedelukio
- Etelä-Tapiolan lukio, International Baccalaureate (IB)

Matematiikka-luonnontiedelukio

Matematiikka- ja luonnontiedelukio on toiminut Olarin lukion yhteydessä vuodesta 1995. Olariin on keskittynyt tietotaitoa matemaattisesti ja luonnontieteellisesti lahjakkaiden nuorten opettamiseen ja tukemiseen. Oppitunneilla innostuneista opiskelijoista koostuvat homogeeniset ryhmät etenevät laajemmin ja syvemmin kuin muut. Saman henkisessä joukossa opiskelijat kannustavat toinen toistaan ideoimaan ja ratkomaan yhä haasteellisempia ongelmia.

Koulun sijainti tekee mahdolliseksi yhteistyön korkeakoulujen kanssa. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tutustua tieteelliseen ympäristöön sekä saada tuoreinta alan tutkimustietoa ja henkilökohtaisia kontakteja alalla työskentelevien kanssa. Näin turvataan opiskelijoiden joustava siirtyminen alan jatko-opintoihin.

Koulun läheisyydessä on paljon eri alojen yrityksiä, jotka hyödyntävät matemaattis-luonnontieteellistä osaamista. Opiskelijat saavat yritysyhteistyön kautta tuntumaa todelliseen elämään.

Matematiikka- ja luonnontiedelukiossa painotetaan kokeellista ja elämyksellistä opiskelua. Koulun laboratorioden väline- ja varustetaso on hyvä, ja tarvittaessa voidaan käyttää yhteistyökumppaneiden laboratorioita.

Tavoitteet

Erikoislukiossa toteutetaan Olarin koulun ja lukion toiminta-ajatusta mm. kehittämällä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä työtapoja sekä kokeellista, oivaltavaa ja elämyksellistä oppimisprosessia. Luonnontiedeaineiden tulisi opiskelijan mielessä yhdistyä järkeväksi kokonaisuudeksi. Näkemys myös syvenyy oppiainekohtaisesti ja opetuksessa tutustutaan kokonaan uusiinkin osa-alueisiin.

Opiskelijoita kannustetaan luovuuteen, oma-aloitteisuuteen ja ongelmanratkaisuun. Heitä totutetaan itsearviointiin ja pitkäjänteiseen työskentelyyn, jotka ovat hyviä ominaisuuksia myös jatko-opinnoissa.

Tavoitteena on myös edelleen kehittää ja levittää matemaattis-luonnontieteellisten aineiden opetusmenetelmiä. Vuosittain Olarin lukiossa harjoittelee tulevia opettajia.

Tuntijako

Erikoislukion opiskelijan opinto-ohjelmassa tulee olla yhteensä vähintään 30 kurssia mate-matiikkaa ja luonnontieteitä (fysiikka, kemia, biologia, maantieto, tietotekniikka). Pääaineesta on opiskeltava valtakunnalliset kurssit sekä pääaineen ainekohtaisessa opetussuunnitelmassa ilmoitetut kurssit. Opiskelija voi rakentaa painotusaineista vaativan opin-to-ohjelman, joten hänellä on oikeus jättää pois opinto-ohjelmastaan korkeintaan kahdeksan pakollista kurssia. Opiskelijan tulee kuitenkin suorittaa vähintään puolet lukion jokaisen pakollisen oppiaineen pakollisista kursseista. Lisäksi ylioppilaskirjoituksissa kirjoitettavissa aineissa täytyy opiskelijan opiskella kaikki pakolliset kurssit. Itsenäisellä opiskelulla on mahdollisuus järjestää lukujärjestyksessä tilaa painotusaineille.

Erikoislukiossa opiskelija opiskelee kirjoitettavista aineista vähintään kaikki pakolliset kurssit. Matematiikka- ja luonnontiedeaineita hän opiskelee yhteensä vähintään 30 kurssia. Opiskelijalla on oikeus huoventaa valtakunnallisesta pakollisesta oppimäärästä korkeintaan puolet kursseista niistä oppiaineista, joita hän ei sisällytä ylioppilaskirjoituksiin. Yhteensä opiskelijan tulee opiskella vähintään 75 kurssia.

Oppiaine	Valtakunnalliset pakolliset	Valtakunnalliset syventävät	Erikoislukiossa pakolliset vähintään
Äidinkieli	6	3	6
Toinen kotimainen	5	2	3
A-kieli	6	2	6
Muut kielet		8+8	
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		1
Lyhyt matematiikka	5	2	5
Pitkä matematiikka	9	3	9
Ympäristö- ja luonnontieteet			
Biologia	2	3	1
Maantiede	1	3	1
Fysiikka	1	6	1
Kemia	1	4	1
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet			
Filosofia	2	2	1
Psykologia	1	4	1
Historia	3	3	2

Yhteiskuntaoppi	3	1	2
Uskonto/elämänkatsomustieto	2	4	1
Terveystieto	1	2	1
Taito- ja taideaineet	5		3
Liikunta	2	3	1
Musiikki	1-2	2	1
Kuvataide	1-2	2	1
Opinto-ohjaus	2		
Teemaopinnot		3	
Pakolliset kurssit	47-51		
Syventävät kurssit vähintään	10		
Kurssit yhteensä vähintään	75		

Opiskelijaksiotto ja tiedotus

Erikoislukioon pyrkijöille järjestetään keväällä ennen lukukauden loppua kirjallinen koe painotusaineissa: matematiikka, fysiikka, kemia ja biologia. Pääsykoe on kaksiosainen. Kukin hakija osallistuu valitsemansa pääaineen ja lisäksi valitsemiensa muiden matemaattis-luonnontieteellisten aineiden kokeeseen. Kokeilla pyritään selvittämään opiskelijan tietotaso suhteessa valtakunnallisiin tietotavoitteisiin sekä hänen harrastuneisuutensa ao. aineissa sekä kypsyytensä käsitellä asioita laajemmissa yhteyksissä. (Lukion 1. vuoden opiskelija voi siirtyä erikoislukioon vain opettajan suosituksesta menestyttyään hyvin luma-aineissa)

Erikoislukiosta tiedotetaan vuosittain koulutusoppaissa, lukion www- sivuilla (www.olari.fi) sekä alkuvuodesta järjestettävässä tiedotustilaisuudessa. Tiedotustilaisuudessa kerrotaan opiskelijaksiotosta, tuntijaosta sekä erikoislukiossa opiskelusta. Tiedotustilaisuus on avoin kaikille kiinnostuneille.

Ryhmäkoko

Erikoislukioon otetaan vuosittain enintään 36 opiskelijaa. Opiskelijat opiskelevat pääaineensa valtakunnalliset kurssit pääsääntöisesti omassa ryhmässään.

Kilpailutoiminta

Erikoislukion opiskelijat osallistuvat matemaattis-luonnontieteellisiin kilpailuihin. Opiskelijoille kilpailut tarjoavat haasteita ja mahdollisuuden testata taitojaan.

Sanallinen arviointi

Numeroarvosanojen lisäksi matematiikka-luonnontiedelukion opiskelija saa sanallisen loppuarvioinnin painotusaineissa. Opiskelijaa arvioidaan seuraavilla kriteereillä:

- vastuun ottaminen (projektissa)

- luovuus ja ongelmanratkaisukyky
- laaja-alaisuus matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa
- erityislahjakkuusalueet
- suullinen ja kirjallinen ilmaisutaito
- kädentaidot
- ryhmätyöskentelytaidot

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4.1 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa (lukiolaki 629/1998, 2 §). Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Sen tarkoituksena on edistää myös opiskelijoiden, huoltajien ja kotien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan osallistumaan toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa ja niistä annetaan tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, opiskeluhuollosta sekä oppimisen ja opiskelun tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Yhteistyössä otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen yhteistyössä vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja huolenpidossa mahdollista tukea tarvitsevasta opiskelijasta.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä, sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämistavasta. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta (lukiolaki 629/1998, 27 §). Opetussuunnitelma laaditaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Kasvavalle ja itsenäistyvälle nuorelle kodin tuki on edelleen tärkeää. Lukio rakentaa aloitteellisesti yhteistyötä ja kehittää sen edellytyksiä. Lukio ja huoltajat vastaavat yhteistyön sujumisesta yhdessä. Lukiossa arvioidaan yhteistyörakenteiden toimivuutta ja riittävyttä säännöllisesti. Yhteistyö on erityisen tärkeää koulutuksen nivelvaiheissa ja tukea tarvitsevan nuoren huolenpidossa.

Yhteisöllisen toimintakulttuurin luominen edellyttää arvostavaa ja monipuolista yhteistyötä lukion ja huoltajien välillä. Lukio järjestää säännöllisesti vanhempainiltoja sekä tarvittaessa nuoren kanssa sovittuja tapaamisia. Lukio voi myös kannustaa huoltajia keskinäiseen yhteistyöhön.

Lukion toiminnasta ja ylioppilastutkinnosta tiedotetaan lukioiden opinto-oppaissa ja kotisivuilla. Sähköisistä järjestelmistä huoltajat voivat seurata opiskelijan opintosuorituksia, tarkastella ja selvittää poissaoloja, olla vuorovaikutuksessa lukion henkilökunnan kanssa sekä seurata lukion tiedotteita. Sähköisen järjestelmän huoltajaliittymä on voimassa kunnes opiskelija täyttää 18 vuotta. Huoltajaliittymän käyttö voi jatkua tämänkin jälkeen, mikäli opiskelija antaa siihen luvan.

Espoon lukioissa toimii johtokunnat, joissa huoltajat ovat edustettuina. Johtokunta hyväksyy lukion opetussuunnitelman, tukee lukiolaisten opiskelua ja hyvinvointia sekä kehittää kodin ja lukion yhteistyötä. Huoltajat ovat edustettuina myös lukion yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä.

Huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta kartoitetaan lukio-opintojen aikana järjestettävässä palautekyselyssä. Palautekyselyn tuloksia käsitellään oppilaitoksessa osana lukion itsearviointia.

Olarin lukiossa tuetaan aktiivisesti kodin ja lukion yhteistyötä ja kannustetaan vanhempia yhteistyöhön järjestämällä vanhempainiltoja ja mahdollisuuksia opettajien tapaamiseen.

Olarin lukiossa toimii koulun ja lukion yhteinen vanhempainyhdistys. Yhdistyksen toimintaan ovat tervetulleita opiskelijoiden huoltajat. Toiminnassa pyritään vanhempien verkostoitumiseen. Olarin arvoja käsitellään vanhempainilloissa ja vanhempien näkökulmia otetaan huomioon opetusta suunniteltaessa.

4.2 Ohjaus

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja -ohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opiskelijoiden opintojen sujumista seurataan ja heidän opintojensa etenemistä tuetaan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija.

Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus ohjaukseen. Ohjausta voidaan järjestää kurssimuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä.

Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Ohjauksen avulla opiskelija ymmärtää erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutuksen ura- ja jatko-opintomahdollisuuksiinsa. Opiskelijan opiskelutaidot sekä kyky arvioida taitojaan kehittyvät. Häntä tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana sekä käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi sekä ohjataan opiskelijaa näihin liittyvässä tiedonhaussa. Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka pitää sisällään opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelija päivittää suunnitelmiaan oppilaitoksen ohjaushenkilöstön tuella.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua sekä työelämään että opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Jatko-opintoihin siirtymiseen kiinnitetään huomiota lukio-opintojen loppuvaiheissa.

Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Osaksi opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilöstön kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen, kanssa. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö.

[Espoossa toimitaan Koko koulu ohjaa –periaatteella. Ohjaustoiminta kuuluu koko henkilöstölle siten kuin opetussuunnitelman perusteissa ja ohjaussuunnitelmassa tarkemmin määritellään. Ohjaustoiminta on kannustavaa ja ohjaussuunnitelma sekä sen toteuttaminen tukee ja vahvistaa opiskelijoiden itsenäisyyttä ja sen kokemusta.](#)

[Ohjaussuunnitelmana käytetään kaupunkitasoista ohjaussuunnitelmaa, ja lukio voi myös laatia lukiokohtaisen ohjaussuunnitelman. Opiskelijan henkilökohtaisen ohjauksen ohjaushistoria voidaan kirjata käytössä olevaan sähköiseen järjestelmään.](#)

Lukio tarjoaa mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa esimerkiksi vanhempainilloissa ja antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille.

Olarin lukiossa noudatetaan Espoon koko koulu ohjaa -periaatetta ja ohjauksen periaatteet ja työnjako on kirjattu tarkemmin Olarin lukion ohjaussuunnitelmaan. (liite)

Ohjausta annetaan koko lukion ajan ja ohjauksen keskeisenä tavoitteena on tukea opiskelijaa valinta- ja päätöksentekotilanteissa sekä ohjata ja tukea häntä erilaisissa elämäntilanteisiin liittyvissä kysymyksissä. Ohjauksessa huomioidaan yhteistyö huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa. Opiskelijoille ja huoltajille tiedotetaan säännöistä ja määräyksistä, jotka ohjaavat lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamista. Ohjaukseen osallistuvat kaikki lukion ohjauksen työnjaon mukaisesti ja apuna toimii sähköinen järjestelmä. Opiskelijaa kannustetaan olemaan itse aktiivinen ja osallistuva.

Lukio-opintojen kuluessa opiskelijalla on oikeus saada luokkamuotoisen ohjauksen lisäksi henkilökohtaista ohjausta tai pienryhmäohjausta sekä jatko-opintoihin ohjausta.

4.3 Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan opiskelijan tavoitteellista oppimista.

Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi kielellisestä, matemaattisesta, motorisesta tai tarkkaavaisuuden häiriöstä. Se voi liittyä myös sosiaalisiin vaikeuksiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen ongelmiin. Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan ja mahdollisuuksien mukaan myös huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon, opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lukiossa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998, muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi

opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan ja miten tuki suunnitellaan ja järjestetään.

Tukitoimien lähtökohtana on opiskelijan vahvuuksien tukeminen. Tukitoimet arvioidaan, suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa yhteistyössä, jossa ovat mukana opiskelija sekä esimerkiksi ryhmänohjaaja, opettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja ja opiskeluhuollon henkilöstöä. Opiskelijan oma rooli ja sitoutuminen tukitoimien suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa on keskeinen. Mahdollisia tukitoimia ovat mm. lukio-opintojen joustavat järjestelyt, erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon henkilöstön konsultatiivinen tuki sekä lukioaikaiset erityisjärjestelyt. Edellä mainittujen erityisjärjestelyjen suunnittelussa ja koordinoinnissa lukion erityisopettajan rooli on keskeinen. Lisäksi lukion erityisopettajat ohjaavat oppimaan opiskelutaitoja yksilö-, pienryhmä- tai ryhmäopetuksena. Tukitoimet voidaan kirjata sähköiseen järjestelmään opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

4.4 Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitettä opiskeluhuolto.

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhuoltona. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 2 ja 3 §.]

Lukion opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3, 9 (muutettu lailla 1409/2014) ja 11 §.]

Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä

tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhollossa suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhollo on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhollopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 ja 4 §, lukiolaki 629/1998, 27 § (1268/2013).]

Opiskeluhollossa on tullut yhä tärkeämpi osa oppilaitoksen perustoimintaa. Opiskeluhollossa tavoitteena on opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen sekä yksilönä että yhteisön jäsenenä. Opiskeluhollossa tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Hyvällä opiskeluhollossa ehkäistään ongelmien syntymistä, turvataan varhainen tuki sitä tarvitseville ja edistetään lukioyhteisön yhteisöllistä toimintaa, opiskelijoiden osallisuutta sekä kodin ja lukion välistä yhteistyötä. Opiskelijoiden ja huoltajien osallisuudella on merkittävä vaikutus opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisessa.

Opiskeluholloa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä, koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluholtona. Lisäksi opiskelijalla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhollo. Opiskeluhollotyössä luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen opiskelijaan ja huoltajaan on ensisijaisen tärkeää. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen tulee tiedottaa oppilaitoksen ja sen opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhollossa. Opiskeluhollossa työotteena on avoin yhteistyö opiskelijoiden ja huoltajien kanssa.

Opiskeluholloon sisältyy

- 1) yhteisöllinen opiskeluhollo sekä
- 2) yksilökohtainen opiskeluhollo, johon kuuluu
  - a) opiskeluterveydenhuollon palvelut
  - b) opiskeluhollossa psykologi- ja kuraattoripalvelut
  - c) monialainen yksilökohtainen opiskeluhollo

Opiskeluhollo toteutetaan monialaisena yhteistyönä opetustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhollossa.

Opiskelijoilla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhollo, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

4.4.1 Opiskeluhollossa keskeiset periaatteet

Näissä opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhollossa keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhollossa tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhollossa suunnitelman laatimisesta

[lukiolaki 10 §, 29 a § (muutettu lailla 1289/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 §] muutettu lailla 1502/2016). 24.4.2017. OPH-865-2017.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkävänä yhteisöllisenä opiskeluhoiltona. Opiskeluhoilto on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoillon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §]. Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhoillon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön [lukiolaki 21 § (muutettu laeilla 1268/2013 ja 1499/2016). OPH-865-2017. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoilolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoillon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoillon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoilto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §.)

Yksilökohtaisen opiskeluhoillon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon

häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 ja 18 §.)

Opiskeluhuoltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhuollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhuoltoryhmien toiminta on osa opiskeluhuollon kokonaisuutta. Opiskeluhuoltoryhmiä ovat 1) opiskeluhuollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § *muutettu lailla 1501/2016*). OPH-865-2017.

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä, opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. **Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (muutettu lailla 1501/2016). OPH-865-2017.**

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan

osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §).

Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Kaikkien opiskeluhuollon asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yhteisöön, yksilöön kuin yhteistyöhönkin. Ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla.

Opiskeluhuoltoon kuuluu kolme ryhmää. Jokaisella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki opiskeluhuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstöä, opiskeluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Opiskeluhuoltoryhmiä ovat:

- Opiskeluhuollon ohjausryhmä (kuntatasoinen)
- Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä (lukiokohtainen)
- Yksilökohtainen tapauskohtaisesti koottava asiantuntijaryhmä (tapauskohtainen)

Opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista kaupunkitasolla vastaa oppilashuollon ohjausryhmä. Espoossa opiskeluhuollon ohjausryhmänä toimii lasten ja nuorten hyvinvointityön johtoryhmä. Ryhmä vastaa myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisesta.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtävät

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä lukioyhteisössä. Tavoitteena on ensisijaisesti ennaltaehkäisevä ja koko lukioyhteisöä tukeva opiskeluhuoltotyö, jossa edesautetaan ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan opiskeluhuollollisen tuen järjestämistä.

Yhteisöllisen opiskelijahuollon lähtökohtana on opiskelijoiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Toteuttamisessa otetaan huomioon sekä aikuistuvien nuorten itsenäisyyden tukeminen että huoltajien osallistuminen. Opiskelijoiden osallisuuden edistäminen on oppilaitoksen tehtävä. Yhteisöllisyyttä lisäävät toimintatavat edesauttavat ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto vahvistaa opiskelijoiden hyvinvointia luomalla oppilaitokseen yhteenkuuluvuuden, avoimen vuorovaikutuksen ja huolenpidon ilmapiirin, jossa kaikilla on hyvä olla ja opiskella. Myönteisen ryhädynamiikan tukeminen hyvän ryhmähengen edistämiseksi ja varhainen puuttuminen ryhmien toiminnan kielteisiin piirteisiin ovat tärkeitä yhteisöllisen opiskeluhoollon tehtäviä. Hyviä keinoja ovat esimerkiksi sosiaalisten taitojen oppimista ja ryhmäytymistä tukevat toimintatavat, kuten opintopiirien järjestäminen ja muun kiinnostuksen mukaisen yhteistoiminnan organisointi opiskelijoille. Voidaan myös luoda tiloja, joissa nuoret voivat kokoontua luontevasti, sekä käytäntöjä, joilla uudet opiskelijat saadaan mukaan yhteiseen toimintaan. Opiskelijoiden hyvinvointi rakentuu oppilaitoksen ihmissuhteissa ja lukioyhteisössä.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon edistäminen kuuluu kaikille lukiossa työskenteleville: kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien on tehtävissään edistettävä opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä opiskelijoiden, huoltajien sekä myös kunnan muiden nuorten hyvinvointia edistävien toimijoiden kanssa.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ympäristö. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppilaitosympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä

Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kehittää yhteisöllisiä toimintatapoja ja edistää opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta oppilaitoksen toiminnassa. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä luo toiminnalle rakenteet ja vastaa oppilaitoksen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta sekä arvioinnista. Se laatii oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa ja vastaa suunnitelman toteutumisesta.

Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä on monialainen. Espoossa ryhmää johtaa oppilaitoksen rehtori. Rehtorin lisäksi ryhmän muita jäseniä ovat terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori, laaja-alainen erityisopettaja tai erityisopettaja, opinto-ohjaaja, opettajakunnan jäsen / jäseniä sekä pääsääntöisesti opiskelijakunnan ja huoltajien edustajat. Ryhmään on hyvä kutsua, tai siihen voi kuulua myös nuorisotoimen ja muiden toimijoiden edustajia. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä vastaa lukioyhteisön ja opiskeluryhmien hyvinvoinnin, terveellisyyden ja turvallisuuden seurannasta arvioinnista ja kehittämisestä.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävä

Opiskeluhoiltoa tulee toteuttaa yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus. Toiminnassa otetaan huomioon opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoiltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevilla toimenpiteillä ja ratkaisuisilla. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoillossa sekä lain edellyttämistä menettelytavoista.

Yksilökohtaisella opiskeluhoillolla tarkoitetaan opiskelijalle annettavia oppilaitosterveydenhuollon palveluja, psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa tai opiskelijaryhmää koskevaa tapauskohtaista opiskeluhoiltoa. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tavoitteena on seurata ja edistää opiskelijan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu aina opiskelijan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Asian käsittely opiskelijan tueksi koottavassa tapauskohtaisessa asiantuntijaryhmässä sekä ryhmän kokoonpano perustuu opiskelijan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumukseen. Opiskelijan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhoollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Oppilaitoksen ja opiskeluhoollon henkilökunnalla on velvollisuus ohjata opiskelijaa hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Jos oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä arvioi, että opiskelijan opiskeluvaikeuksien, sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoollon psykologi- tai kuraattoripalveluja, hänen on otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin yhdessä opiskelijan kanssa ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot.

Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, opiskelijalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä. Myös muu henkilö, joka ammatillisessa tehtävässään on saanut tietää opiskelijan tuen tarpeesta, voi salassapitosäännösten estämättä ottaa yhteyttä opiskeluhoollon psykologiin tai kuraattoriin. Opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on annettava tieto yhteydenotosta. Myös opiskelija itse tai hänen huoltajansa voivat ottaa suoraan yhteyttä opiskeluterveydenhuoltoon, psykologiin tai kuraattoriin.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syyistä kieltää huoltajaansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoiltoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoollon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee

opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoollon palveluja.

Opiskelijan yksilökohtaiseen tapauskohtaiseen opiskeluhoollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Luovutettu tieto voi koskea esim. sellaista opiskelijan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan opiskelijan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Opiskeluhoollotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus (lapsena pidetään alle 18-vuotiasta). Mikäli opiskelija kieltäytyy yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta, tai asian käsittely yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa ei jostain muusta syystä ole mahdollista tulee arvioida tulisiko asiassa tehdä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi koskee kaikkia oppilaitoksen toimijoita.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut

Opiskeluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa, jolla

- 1) edistetään ja seurataan oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta;
- 2) edistetään ja seurataan opiskelijoiden tervettä kasvua ja kehitystä, hyvinvointia ja opiskelukykyä;
- 3) tunnistetaan opiskelijoiden varhaisen tuen tarpeet ja järjestetään tarvittava tuki sekä ohjataan hoitoon ja tutkimuksiin.

Opiskeluterveydenhuolto sisältää opiskelijan terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, jotka on järjestettävä yhtenäisenä kokonaisuutena.

Terveydenhoitajan työaika opiskeluterveydenhuollossa on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle virka-aikana arkipäivisin myös ilman ajanvarausta.

Opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan opiskeluhoollon psykologin ja kuraattorin antamaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla:

- 1) edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa;
- 2) tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

Opiskelijalla on oikeus päästä keskustelemaan psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tilanteissa keskustelumahdollisuus tulee järjestää jo samana tai seuraavana työpäivänä. Keskustelu on järjestettävä myös huoltajan tai muun henkilön yhteydenoton perusteella, ellei kyseessä ole vain neuvonta tai jos keskustelun järjestäminen on muutoin ilmeisen tarpeetonta.

Jos oppilaitoksen työntekijä arvioi opiskelijan olevan psykologi- tai kuraattoripalvelujen tarpeessa, hänen on otettava yhdessä opiskelijan kanssa viipymättä yhteys psykologiin tai kuraattoriin ja annettava tiedossaan olevat tiedot tuen tarpeen arvioimiseksi. Jos yhteydenotto tehdään ilman opiskelijaa, hänelle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella seitsemän päivän määräajassa. Opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin arvion perusteella opiskelijalla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus hänen opiskeluunsa ja kehitykseensä liittyvien vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi.

Yksilökohtainen tapauskohtaisesti koottava asiantuntijaryhmä

Yksilökohtainen tapauskohtaisesti koottava asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi, kun asia vaatii eri asiantuntijoiden osaamista. Käsiteltäessä yksittäistä opiskelijaa koskevaa asiaa tai opiskelijaryhmää koskevaa asiaa siten, että yksittäisen opiskelijan henkilöllisyys on tunnistettavissa, tulee se aina tehdä yhteistyössä opiskelijan ja lähtökohtaisesti myös alaikäisen opiskelijan huoltajien kanssa. Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa tapauskohtaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu aina opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajan suostumuksella. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä.

Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asian selvittely työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän voi koota esimerkiksi kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja tai erityisopettaja. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhuoltokertomukseen. Ryhmän jäsen ei saa käyttää asiantuntijaryhmän jäsenenä saamiaan tietoja muuhun kuin opiskeluhuoltoon liittyvään tehtävään. Yksilökohtaisen tapauskohtaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta ja ilmaista heille siinä tarkoituksessa salassa pidettäviä tietoja siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Opiskeluhoitokertomus

Yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoitokertomuksen ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan, aikajärjestyksessä etenevään muotoon. Oppilas- ja opiskeluhoitolaki edellyttää että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen opiskelijan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Yksilökohtaisessa tapauskohtaisesti koottavassa opiskeluhoitokertomuksessa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan sivulliselle, asiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja on annettu, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

4.4.2 Opiskeluhoitokertomukset ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhoitokertomuksen suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoitokertomusta koskeva osuus, 2) opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhoitokertomuksesta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitokertomus. [Oppilas- ja opiskelijahuitolaki 12 ja 13 § (muutettu lailla 1501/2016), lastensuojelulaki 417/2007, 12 § (muutettu lailla 1292/2013), lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuitolaki (1326/2013) 17 §.]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. [Lastensuojelulaki 12 § (muutettu lailla 1292/2013).]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa

Opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelma laatimiseksi.

Opetussuunnitelma tulee opiskeluhoillon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa [lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki 17 §]. Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee opiskeluhoillon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 §).

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § muutettu lailla 1501/2016.) OPH-865-2017.

Oppilaitoksen opiskelijakuntaa kuullaan ennen suunnitelman vahvistamista [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013)]. Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen

määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhuollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.

Opiskeluhuoltohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhuoltopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen opiskeluhuolto ja sen toimintatavat

Oppilaitoksen opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhuollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön ja ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen **opiskeluhuoltoryhmän tai muun soveltuvan monialaisen ryhmän** toimintatavat ja käytännöt (OPH-865-2017)
- opiskeluhuollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma [lukiolaki 21 § (muutettu laeilla 1268/2013 ja 1499/2016), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (muutettu lailla 1501/2016)]. OPH-865-2017.

Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma [pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §)].

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen

- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi:

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen ja keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen ja yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet
- opiskeluhoollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi jne.).

4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhoollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhoollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhoollon
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevilla toimenpiteillä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta

- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 §).

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta). Suunnitelmassa esitetään seurattavat asiat, tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho. Tämän lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhoollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

Opiskeluhoollon suunnitelmien kokonaisuuden Espoossa muodostavat

- kuntatasoinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- kunnan opetussuunnitelman kuvaus opiskeluhoollosta
- oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma.

Suunnitelmat yhdessä ohjaavat opiskeluhoollon suunnittelua ja toteutusta. Ne valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

Lukiokohtainen opiskeluhoitosuunnitelma

Espoossa on käytössä yhteinen pohja opiskeluhoitosuunnitelmalle, jota lukio täydentää. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma on oppilaitoksen opetussuunnitelman liite, jonka johtokunta hyväksyy.

Lukiokohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimisesta Espoossa vastaa lukion yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä. Suunnitelma tehdään yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Hyvinvointisuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Oppilaitoksessa sovitaan menettelytavoista, joilla henkilöstö, opiskelijat ja huoltajat otetaan suunnitelman laatimiseen mukaan, ja joilla heidät perehdytetään suunnitelmaan.

4.5 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain 21 §:n (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 21 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös oppilaitoksen järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten esimerkiksi häpäisemistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja oppilaitoksen henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa

- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

[Espoon lukioissa on erillinen suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.](#)

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

[Espoon lukio-opetuksessa arvostetaan Espoon monikielisyyttä ja kulttuurien vuorovaikutusta. Suomen- ja ruotsinkielisessä opetuksessa pyritään aktiiviseen vuorovaikutukseen opiskelijoiden ja opettajien kesken. Espoon historia kaksikielisenä pitäjänä, kauppalana ja kaupunkina on osa ajassa elävää Espoo-tarinaa.](#)

[Kansainvälisenä kaupunkina Espoo tarjoaa myös englanninkielistä opetusta IB-linjoilla.](#)

[Espoossa on myös mahdollista aloittaa ruotsinkielen opinnot lukiossa. Opintoja tarjotaan Espoon yhteisellä kurssitarjottimella.](#)

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi

tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta, tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain 8 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten,

että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin.

Viittomakielisiä opiskelijoita on informoitava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja

opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kurseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Opiskelijan kielten hallintaa ja monikielistä identiteettiä tuetaan siten että opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella Äidinkieli- ja kirjallisuus oppiaineessa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän mukaan sekä valita oman äidinkielen kurseja Espoon yhteiseltä kurssitarjottimelta. Tarvittaessa lukio-opiskelua voidaan tukea joustavilla opetusjärjestelyillä. Oman kulttuurin säilyttämiseen ja arvostamiseen kannustetaan esimerkiksi oman äidinkielen ja uskonnon opinnoissa. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voidaan kirjata keskeiset järjestelyt ja tukitoimet, joilla tuetaan kielellisiä valmiuksia ja kulttuuri-identiteetin muodostumista. Vieraskielisyyden ja sen erikoispiirteiden ymmärtäminen ja tukeminen opiskelijan oppimisessa on osa positiivista ja kielitietoista opetusta ja ohjausta. Vieraskielisillä opiskelijoilla on oikeus saada vieraskielisyystodistus ylioppilaskoetta varten.

Opiskelijoita kannustetaan oman äidinkielen ja uskonnon opiskeluun sekä oman kulttuuri-identiteetin ylläpitoon. Olarissa kielitietoisuus ja monikielisyys huomioidaan opiskelussa.

Koulukirjastossa on tarjolla oppimateriaaleja, ja opiskelijoita ohjataan ajantasaiseen eri tieteenalojen verkkomateriaalien ääreen.

Olarin lukiossa kartoitetaan yhdessä opiskelijan, opinto-ohjaajan ja S2-koordinaattorin kanssa, millaista tukea ja apua vieraskielinen opiskelija tarvitsee. Tukiopetusta tarjotaan tarpeen tullen.

5. OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa elinikäisen oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja moniulotteisuuden. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta myös oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Opiskelija saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija tottuu arvioimaan tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija harjaantuu toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että vierailta kielillä. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä.

Lukio-opiskelu rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus

auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka elinikäisen opiskelun taito ja tahto.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuoli- ja tasa-arvotietoiselle opetukselle. Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa ammattiaan. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

5.2 Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Aihekokonaisuudet on otettu huomioon perusteiden oppiainekohtaisissa osuuksissa sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa teemoissa.

Kaikkien aihekokonaisuuksien yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia tiedon- ja taidonalat ylittävästi ja yhdistävästi
- saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja ajatteluun
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta.

Näiden aihekokonaisuuksien lisäksi koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelmaan muita aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuuksia täydennetään ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Teemaopintojen sisältöjä voidaan valita aihekokonaisuuksista.

Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ulkopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Espoon lukioissa huomioidaan kaikki aihekokonaisuudet. Espoon arvojen näkökulmat toteutuvat esimerkiksi aihekokonaisuuksissa *aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä* sekä *kestävä elämäntapa ja globaali vastuu*. Aihekokonaisuuksia täydennetään ja konkretisoidaan lukion opetussuunnitelmassa.

Espoossa kaikki lukiot painottavat erityisesti aihekokonaisuutta *teknologia ja yhteiskunta*. Espoossa opiskelijoille tarjotaan kuntatasoisesti määriteltyjä DigiEspoo -opintoja kaikissa lukioissa.

Lukio kuvaa opetussuunnitelmassaan miten aihekokonaisuuksia näkyvät oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa.

Aktiivista kansalaisuutta, yrittäjyyttä ja työelämätaitoja tuetaan lukion toiminnassa vuorovaikutuksellisella ja aktiivisella tutor-toiminnalla ja oppilaskuntatyöllä, mikä osaltaan vahvistaa lukion toimintakulttuuria. Hyvinvointi ja turvallisuus - aihekokonaisuus näkyy eri tavoin kaikkien oppiaineiden aihesisällöissä. Lukion ilmapiiri tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi, vastuulliseksi ja toisia kannustavaksi ihmiseksi. Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu - aihekokonaisuus sisältyy kaikkeen opetukseen.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys - aihekokonaisuus näkyy opintomatkojen toteuttamisessa, ulkomaisten vierailijoiden vastaanottamisessa ja vierailujen järjestämisessä erilaisiin kulttuurikohteisiin. Olarin lukiossa pidetään tärkeänä koulun yhteisiä juhlia ja traditioita, joiden järjestämiseen opiskelijat osallistuvat. Monilukutaitoa kehitetään eri oppiaineissa kullekin oppiaineelle ominaisilla tavoilla, ja opiskelija saa hyvät valmiudet ymmärtää ja arvioida erilaisia medioita. Olarin lukiossa teknologia ja yhteiskunta -aihekokonaisuus näkyy esimerkiksi kurssitarjonnassa, yritys yhteistyössä ja korkeakoulu yhteistyössä.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjyyden tuntemustaan. Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja julkisen vallan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan

- ymmärtää työelämän ja yrittäjyyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjyyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkyisiin
- saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yritys-elämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja
- osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja
- harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestämaan myös epäonnistumista ja pettymyksiä
- rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä
- tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.

Aihekokonaisuuden toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa. Lähidemokratia, media eri muodoissaan sekä nuorten toimintaryhmät tarjoavat väyliä aktiiviseen kansalaisuuteen. Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjyyden tuntemusta opiskelijat rakentavat perehtymällä näihin elämänalueisiin käytännössä ja erilaisten tietolähteiden avulla.

Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Aihekokonaisuuden tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista psyykkisistä, sosiaalisista, fyysisistä, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä. Elämänhallinnan taidot ja itsetuntemus sekä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät tiedot, taidot, asenteet, arvot ja tahto ovat aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöjä. Aihekokonaisuudella edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista, vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista hyvinvointia ymmärtäen inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita
- ymmärtää omaan, lukioyhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa pohtia, miten niiden ylläpitämiseen voi osallistua
- tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten kiusaamisen, häirinnän, rasmin ja yhteisön ulkopuolelle jättämisen, sekä osaa puolustaa itseään ja muita näiltä

- osaa käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin
- osaa toimia ongelma- ja poikkeustilanteissa sekä tarvittaessa hakeutua ja ohjata toisia hakeutumaan palvelujärjestelmän tarjoaman avun piiriin
- osaa toimia oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi lukiossa, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnallisesti
- tuntee hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisia edistämiskeinoja sekä osaa kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Aihekokonaisuus on osa lukion hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää toimintakulttuuria, jossa yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito korostuvat. Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön, oppilaitosruokailuun sekä opiskeluhooltoon. Aihekokonaisuuden toteuttamiseksi lukio voi tehdä yhteistyötä nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita kestäväan elämäntapaan ja toimintaan kestäväan kehityksen puolesta. Kestäväan kehityksen päämääränä on turvata nykyiselle ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Lähtökohtana on ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnonympäristöjen kantokykyyn ja luonnonvarojen rajallisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden toimivuudesta huolehtiminen. Pyrkimyksenä on opiskelijoiden kasvaminen vastuullisiksi toimijoiksi, joilla on taito ja tahto toimia kestäväan tulevaisuuden puolesta omassa elämässään.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee perusasiat kestäväan elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden yhteensovittaminen tekee elämäntavasta kestäväan
- osaa analysoida ja arvottaa luonnonympäristöissä, rakennetuissa ympäristöissä ja sosiaalisissa ympäristöissä tapahtuvia muutoksia sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta
- tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tiedostaa niiden merkityksen ympäristölle ja ihmisen toiminnalle
- osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestäväan elämäntapaan paikallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä tuntee keinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden lievittämiseksi
- osaa analysoida kestäväan elämäntavan, tuotanto- ja kulutustapojen sekä poliittisten päätösten välisiä yhteyksiä
- osaa noudattaa luontoperustastaan ja kulttuuriperinnöstään ylisukupolisesti huolehtivaa elämäntapaa
- osaa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa edistääkseen yhteisvastuullisesti kestäväan ja oikeudenmukaista kehitystä.

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista ja niiden mittavuudesta sekä tuodaan esiin jo tehtyjä korjauksia ja muutosmahdollisuuksia. Kasvaakseen kestävä kehityksen aktiiviseksi edistäjäksi opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla valinnoillaan ja teoillaan on merkitystä. Globaalin vastuun näkökulman sisällyttäminen lukion toimintaan edistää kestävä elämäntavan oppimista. Lukio voi tukea kestävä kehityksen toteutumista laatimalla oman kestävä kehityksen ohjelman. Keskeistä kestävä kehityksen ohjelman toteuttamisessa on opiskelijoiden osallisuus sekä yhteistyö järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta ja monikielisyyttä, antaa aineksia kulttuuri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on lukion opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia, mistä osallisuus ja toimintakykyisyys muodostuvat kulttuurisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa, kansainvälistyneessä työelämässä ja monitulkintaisessa, keskinäisriippuvuuksien muovaamassa maailmassa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia ihmisoikeuksien edistämistä kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa yhteisöissä
- osaa reflektoida kulttuuriperintöjä, arvoja, taloudellisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- vahvistaa myönteisiä kulttuuri-identiteettejään ja kulttuurien tuntemustaan sekä oppii näkemään asioita toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin ja harjaantuu toimimaan kulttuuritulkkina
- ymmärtää, miten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat muodostuneet sekä mikä voi olla hänen ja hänen yhteisöjensä tehtävä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uusintamisessa
- vahvistaa kielitietoisuuttaan, monikielisyyttään ja monilukutaitoaan
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen
- saa tilaisuuksia harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tehden luovaa, monenkeskistä yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Aihekokonaisuuden teemoja käsitellään mahdollisuuksien mukaan autenttisisissa ja monikielisisä opiskeluympäristöissä. Opiskeluympäristöjen rakentamisessa lukio voi hyödyntää kansainvälisen toiminnan verkostojaan ja kotikansainvälisyyden keinovalikoimia. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kieli- ja kulttuuriympäristönä sekä hyvien tapojen edistämiseen. Lukion traditiot, juhlat ja muut tapahtumat voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Monilukutaito ja mediat

Aihekokonaisuus syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden keskeisestä asemasta ja merkityksestä ihmisenä kasvamiselle ja kulttuurille. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoja tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä eri muodoissa ja konteksteissa. Medialukutaito on osa monilukutaitoa.

Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen tai kinesteettisten symbolijärjestelmien tai niiden yhdistelmien muodostamia kokonaisuuksia. Monilukutaito tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Erilaiset lukutaidot kehittyvät kaikessa opetuksessa ja kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja kehittää monilukutaitoaan, erityisesti monimuotoisten tekstien tulkintaa, tuottamista ja arvottamista
- syventää käsitystään eri tieteen- ja taiteenalojen kielten merkityksestä opiskelussa ja työelämässä
- harjaantuu hakemaan, valitsemaan, käyttämään ja jakamaan monenlaisia tekstiaineistoja tiedonhankinnassa ja opiskelussa
- syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan kehittämällä yhteisen mediatuottamisen osaamistaan yhdessä muiden kanssa eri viestintäympäristöissä ja eri välinein
- harjaantuu mediakriittisyyteen perehtymällä medioiden toimintaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin
- tuntee tekijänoikeuksia ja sananvapautta koskevia keskeisiä normeja sekä osaa analysoida medioihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä
- osaa käyttää monilukutaitoa ja medioita itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa sekä toimia vastuullisesti sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.

Opiskelijoiden monilukutaidon kehittymistä tukee oppiaineiden välinen yhteistyö, opiskelu monipuolisissa opiskeluympäristöissä, opiskelijoiden omien ideoiden ja toimintaympäristöjen hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi medioiden, kirjastojen sekä tutkimus- ja kulttuurilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat erilaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä mediassa toimimisen tapoja esimerkiksi osallistumalla mediamateriaalin laatimiseen. Lukion tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma voi tukea aihekokonaisuuden toteutusta.

Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuuden tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Teknologian avulla ihminen rakentaa maailmaa tarpeidensa pohjalta uusia ratkaisuja etsien ja luoden.

Teknologisten ratkaisujen perustana on tietämys luonnonlaeista ja ilmiöistä. Luovuus ja ongelmanratkaisu, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus sekä kestävä tulevaisuus ovat näkökulmia teknologian kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian

kehityksen keskeisiä sisältöjä ovat elämäntapojen, toimintaympäristön ja yhteiskunnan muuttuminen. Aihekokonaisuutta voidaan lähestyä historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä sekä pohtiessaan teknologisten innovaatioiden vaikutuksia ja teknologian moninaisia kehittämismahdollisuuksia
- ymmärtää ihmisen suhdetta teknologiaan sekä osaa pohtia teknologian osuutta ja merkitystä elämäntapojen muotoutumisessa, yhteiskunnan muutoksissa ja ympäristön tilaan vaikuttavana tekijänä
- ymmärtää tieteen, taiteen ja teknologian kehityksen keskinäistä vuorovaikutusta
- rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan hakiessaan ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin sekä oppii suhtautumaan erehdyksiin luovaan prosessiin kuuluvana kokemuksena
- oppii yhteistyön taitoja ja yrittäjyyttä sekä tutustuu teknologisilta ratkaisuiltaan kiinnostaviin yrityksiin ja innovatiivisiin työelämän toimijoihin
- osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana
- osaa pohtia teknologian, talouden ja politiikan vuorovaikutusta sekä teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työpaikkojen kehitykseen, työn sisältöön ja työllisyyteen

Ihmisen suhdetta teknologiaan pohditaan kodin, työelämän ja vapaa-ajanvieton näkökulmista. Teknologisen kehityksen suuntia ja vaihtoehtoja arvioidaan eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen ja osallistumaan sitä koskevaan päätöksentekoon pitäen esillä pyrkimyksiä kestävään elämäntapaan. Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla teknologioiden soveltamiseen eri aloilla. Työskentely digitaalisissa ympäristöissä ja teknologia-alan eri toimijoiden kanssa voi olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. Ohjauksella voidaan edistää tasa-arvoa opiskelijoiden valinnoissa.

5.22 Teemaopinnot

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu etsimään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia
- hahmottaa ongelmia, ilmiöitä tai kysymyksiä sekä innostuu etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
- hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja
- hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta
- soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan käytännön toiminnassa
- työskentelee tavoitteellisesti ja toimii rakentavasti ryhmän jäsenenä.

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsenynteitä kokonaisuuksia. Olennaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monitieteinen ajattelu (TO1)

Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonala laajemmissa kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Kurssin keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

Väittele ja vakuuta, innovoi ja innosta

Miten saada toiset innostumaan ja vaikuttumaan omasta ideasta tai innovaatiosta? Kuinka perustella uskottavasti ja vakuuttavasti? Kurssilla syvennetään ajattelun, argumentoinnin ja väittelyn taitoja käytännön harjoitusten avulla yhdessä kokeillen ja tutkien. Kurssilaisilla on mahdollisuus järjestää Olarin lukion oma väittelytilaisuus ja osallistua Sokrates-väittelykilpailuun. Kurssi sopii pohjakurssiksi mediadiplomiin. (AI/FI/ENA)

Kulttuureja kohtaamassa

Osaatko kansainvälistä kehon kieltä? Miten pyydät apua kulttuurissa, jossa osaat vain muutaman sanan paikallista kieltä? Jos olet kiinnostunut kielistä ja kulttuureista, niiden välisistä eroista ja samankaltaisuuksista, tule kohtaamaan kulttuureja! Tutkimme kulttuureja kielten ja käyttäytymistieteiden avulla ja opimme ymmärtämään kulttuurieroja ja miten ne vaikuttavat kommunikaatiossa. Lisäksi pohditaan yksilön ja ympäröivän yhteiskunnan välistä suhdetta ja sitä, miten se vaikuttaa näkemyksiin ja käyttäytymiseen. (RU/EN/RA/SA/PSY)

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO2)

Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.

Yhteiskuntatieteellinen tutkimus ja tilastolliset menetelmät

Kurssilla opiskelijat suunnittelee, toteuttaa ja esittää yhteiskunnallisen tutkimuksen yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Kurssi toteutetaan yhteiskuntaopin ja matematiikan yhteistyönä, jolloin opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. (MA/YH)

Vaikuta!

Kurssilla puolustetaan, vastustetaan, tutkitaan, tehdään paljastuksia ja vaikutetaan. Kurssin keskeisin sisältö on oma vaikuttamaan pyrkivä mediaprojekti esimerkiksi jostain arkisesta tai yhteiskunnallisesta ongelmasta. Lisäksi kurssilla syvennetään mediatietoutta ja vierailaan media-alan yrityksissä. Kurssi on mediadiplomin pakollinen pohjakurssi. (AI/KU)

3. Osaaminen arjessa (TO3)

Vapaaehtoistoiminnan, työelämän, liikennekasvatuksen tai kansainvälisen toiminnan

kurssilla opiskelija saa tilaisuuksia tietojensa ja taitojensa soveltamiseen käytännön työtehtävissä ja tilanteissa. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

Lukio valitsee vuosittain tarjottavat teemaopintojen kurssien (TO1, TO2, M) sisällöt. Kurssit ovat valittavissa sovittavin kriteerein kaikista Espoon lukioista.

Kiina-kurssi (The Project China)

Kurssilla tutustutaan kiinalaisen kulttuurin, yhteiskunnan, historian sekä globaalin talouden toimintaperiaatteisiin. Kurssi toteutetaan yhteistyössä kiinalaisten yhteistyökoulujemme sekä Kone oyj:n kanssa. Kurssiin sisältyy opintomatka Kiinaan sekä kiinalaisen ystävyyskoulun opiskelijoiden isännöinti Suomessa. Kurssin yhteydessä opiskelijat suorittavat kiinan kielen alkeisopinnot. (YH+ HI + Kiinan kieli)

5.23 Lukiodiplomit

Lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomi ilmentää opiskelijan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä omaehtoista harrastuneisuutta.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa aineessa ja aineryhmässä. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Opetuksen tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena kurssin päätyttyä. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan aineessa tai aineryhmässä osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Kotitalouden lukiodiplomi (KOLD1)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kotitaloudessa. Kotitalouden lukiodiplomin tavoitteena on vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin. Kotitalouden lukiodiplomi muodostuu lukiodiplomityöstä, esseestä ja portfolioista.

2. Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

3. Käsityön lukiodiplomi (KÄLD3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Käsityön lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija kehittää osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä osaamisen arvioinnissa. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin. Käsityön lukiodiplomi muodostuu käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista.

4. Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän

itsearviointin muodostamasta kokonaisuudesta.

5. Median lukiodiplomi (MELD5)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Lisäksi edellytetään informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja median toimintaympäristön hahmottamista. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Median lukiodiplomi on portfolion ja mediaesityksen muodostama kokonaisuus.

6. Musiikin lukiodiplomi (MULD6)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja toiminnastaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodiplomin erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodiplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

7. Tanssin lukiodiplomi (TALD7)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa. Tanssin lukiodiplomin suorittamisen tavoitteena on tukea ja kuvata opiskelijan pitkäaikaista tanssin opiskelua lukion aikana. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan valitsema tanssillinen tehtävä, sen valmistelu ja kirjallinen työ. Tanssillisen tehtävän opiskelija voi suorittaa joko esiintymällä tanssijana tai tekemällä koreografian. Tehtävä voi olla soolo- tai ryhmäteos. Tanssin lukiodiplomi on tanssillisen tehtävän ja tutkielman muodostama kokonaisuus.

8. Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa. Teatterin lukiodiplomin tavoitteena on vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitoja sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearviointin taitoja. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan

itse määrittelemä työn aihe joltakin teatterin alalta, siihen liittyvä esitys ja työskentely- ja arviointiprosessi. Teatterin lukiodiplomi on esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus.

Espon lukiolinja huolehtii, että kaikkia lukiodiplomeja pyritään tarjoamaan vähintään joka toinen vuosi jossain espoolaisessa lukiossa.

Lukio määrittelee vuosittain lukuvuosisuunnitelmassaan, mitkä lukiodiplomit se tarjoaa.

5.24 Taiteiden väliset kurssit

Taiteiden väliset kurssit ovat eri taiteenaloja yhdistäviä opintoja. Kurssien tehtävänä on laajentaa ja eheyttää musiikin, kuvataiteen ja opetussuunnitelmassa päätettävien mahdollisten muiden taideaineiden opetusta. Taiteiden väliset kurssit tarjoavat mahdollisuuksia laaja-alaisille ja teemallisille kokonaisuuksille perustuvalla taideoppimiselle. Opinnot vahvistavat kulttuurisen tiedon ymmärtämistä ja arvottamista omassa elämässä. Kurseilla tuotetaan ja tulkitaan kulttuuria eri taiteenaloille ominaisilla tutkimisen tavoilla. Opintojen tehtävänä on vahvistaa opiskelijoiden toimijuutta ja osallisuutta omassa elinympäristössä, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Taiteiden väliset opinnot luovat mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiseksi sekä yhteistyölle lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi päätöksellään tarjota opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä taiteiden välisiä kursseja. Mikäli lukio järjestää mahdollisuuden suorittaa taiteiden välisiä kursseja, niiden tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Taiteiden välisten kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kulttuurista osaamistaan taiteenalojen välisiä yhteyksiä hyödyntämällä
- tutkii itselle merkityksellisiä ilmiöitä ja teemoja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
- hyödyntää ja soveltaa eri taiteen- ja tieteentaloilta hankkimaansa osaamista
- soveltaa eri taiteentaloille ominaisia tiedon tuottamisen tapoja ja niiden yhdistelmiä
- kehittää osaamistaan taiteentaloille ominaisia työtapoja, teknologioita, työskentelyprosesseja ja opiskeluympäristöjä käyttämällä
- työskentelee tavoitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmän jäsenenä
- kehittää taitoaan ilmaista itseään kokemuksellisuutta, moniaistisuutta ja toiminnallisuutta hyödyntämällä.

Arviointi

Opiskelijoille annetaan kurssilla kannustavaa, monipuolista ja ohjaavaa palautetta. Taiteiden välisen kurssin arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu tavoitteellisuuteen, suunnitelmallisuuteen ja tiedon tuottamiseen sekä taitojen soveltamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon osaamisen kehittyminen, työtapojen ja opiskeluympäristöjen käyttö, työskentelyprosessien eteneminen sekä toteutetut teokset, produktiot ja esitykset. Opiskelijoille annetaan palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden, materiaalien ja teknologioiden käytöstä.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Monitaiteellinen musiikkiprojekti (TA1)

Kurssi tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa. Tavoitteena on, että kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä tai itsenäisesti taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, musiikillista ja muuta taiteellista osaamista. Oppimisprosessin aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Kokonaisuuden toteutuksessa voi käyttää myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.

2. Nykytaiteen keinoin (TA2)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykytaiteelle ominaisin keinoin. Opiskelijat tutkivat kulttuurisia ilmiöitä eri taiteenalojen ilmaisun keinoja käyttämällä ja soveltamalla. Kurssilla hyödynnetään visuaalisuuden rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja. Opiskelijat syventyvät erilaisiin käsityksiin taiteen tehtävästä. Kurssilla tarkastellaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Taidetta käytetään osallistumisen ja vaikuttamisen muotona. Tutkittavat ilmiöt sekä käytettävät välineet, teknologiat ja ilmaisun keinot valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kurssilla toteutetaan monitaiteellisia teoksia, produktioita ja esityksiä erilaisiin ympäristöihin.

3. Taidetta kaikilla aisteilla (TA3)

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ja arvioimaan eri taiteenalojen ajankohtaisia toimintatapoja ja ilmiöitä. Kurssilla tarkastellaan taiteiden ja kulttuurien suhdetta sekä taiteen merkityksiä omassa elämässä, yhteiskunnassa ja maailmassa. Opiskelijoille merkityksellisiä teemoja ja aihepiirejä tutkitaan eri taiteenalojen keinoin ja niitä yhdistellen. Kurssi toteutetaan vähintään kahden taiteenalan välisenä kokonaisuutena. Kurssin keskeisiä sisältöjä voidaan valita myös aihekokonaisuuksista.

Espoossa lukiot voivat tarjota opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä taiteiden välisiä kursseja. Mikäli lukio tarjoaa mahdollisuuden suorittaa taiteiden välisiä kursseja, niiden tavoitteet, sisällöt konkretisoidaan ja tarkennetaan lukion opetussuunnitelmassa sekä yhteistyö taiteenperusopetuksen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa kuvataan.

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

6.1 Arvioinnin tavoitteet

”Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.”

(Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Oppimisen arvioinnin tavoitteena on ohjata, tukea ja kannustaa opiskelijan opiskelua sekä kehittää hänen itsearviointitaitojaan. Espoon lukio-opetuksen arviointikulttuuria ohjaa positiivisen ohjauksen näkökulma. Arvioinnin tulee olla monipuolista, kannustavaa ja realistista opetussuunnitelman perusteiden ja tavoitteiden mukaisesti. Lukioiden tehtävänä on huolehtia, että opiskelijat ja huoltajat tuntevat oppimisen ja arvioinnin tavoitteet sekä tavat, joilla opiskelijaa arvioidaan.

Arvioinnilla ohjataan oppimista. Opiskelijat saavat opettajan ja opiskelijan välisessä vuorovaikutuksessa oppimista ohjaavaa palautetta. Opettajan tehtävänä on tehdä opiskelijan oppimisprosessi näkyväksi ohjaamalla ja avaamalla oppimisen solmukohtia. Ohjaaminen ja kannustaminen tarkoittavat sitä, että opettaja auttaa opiskelijaa ymmärtämään tavoitteet ja kannustaa häntä oikeaan suuntaan. Palautetta annetaan jatkuvasti, jotta opiskelija hyötyy ohjauksesta jo kunkin kurssin aikana. Tavoitteena on, että opiskelija tulee tietoiseksi omasta oppimisprosessistaan ja oppii vaikuttamaan omaan oppimiseensa.

Espoon lukioissa käydään säännöllistä keskustelua arvioinnin perusteista ja arviointikäytännöistä opettajien, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. Lukioissa varmistetaan myös, että arvioinnissa käytetään monipuolisia, joustavia ja

tilanteeseen sovitettuja, opiskelijan tarpeet ja tilanne huomioivia menetelmiä.

Lukion aikana opiskelijalle muodostuu myönteinen ja realistinen käsitys omasta itsestään oppijana. Arvioinnilla edistetään halua oppia. Itse- ja vertaisarviointi ovat opiskeltavia taitoja, joita syvennetään perusopetuksen jälkeen lukio-opetuksen yhteydessä.

Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta antaa palautetta opetuksesta ja opetusjärjestelyistä kurssien aikana sekä kurssin lopuksi. Tällä pyritään siihen, että kurseja voidaan jatkuvasti muokata edistämään opiskelijoiden oppimista parhaalla mahdollisella tavalla.

Monipuolisen havainnoinnin avulla opettaja saa tietoa erilaisten työtapojen ja oppimisympäristöjen toimivuudesta, opiskelijan osaamisesta ja oppimistaidoista sekä eriyttämisen tarpeesta. Näiden havaintojen pohjalta opettaja suunnittelee oppimistilanteita ja tehtäviä niin, että ne tukevat oppimista mahdollisimman hyvin. Monipuolinen jatkuva havainnointi mahdollistaa myös varhaisen reagoinnin ja tuen silloin, jos oppiminen syystä tai toisesta vaarantuu.

6.2 Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettavan arvosanan tulee perustua monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotosten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen." (Lukiolaki 629/1998, 17 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan

kurssiarvosanaa.

Espoossa kurssikohtaiset arviointiperusteet määritellään kurssin alussa kirjallisesti opiskelijoille.

6.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

"Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrättyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4..."
(Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.)

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kurseja ja teemaopintojen kurseja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisesta syventävästä tai soveltavasta kurssista voidaan antaa arvosanaksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisten syventävien ja soveltavien kurssien arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa. Kesken olevan kurssisuorituksen merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä voidaan päättää opetussuunnitelmassa.

Espoon lukioissa keskeneräinen kurssi samoin kuin itsenäisesti suoritettava keskeytynyt kurssi merkitään K= kesken.

Lukiokohtaisten soveltavien kurssien arviointi kuvataan lukiokohtaisessa opintosuunnitelmassa.

Lukio kuvaa keskeytyneiden kurssien suorittamistavat ja aikataulun opetussuunnitelmassa.

6.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti."
(Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin opinnoista, jotka edellytetään itsenäisesti opiskeltaviksi, ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

6.2.3 Suullisen kielitaidon kurssien arviointi

Toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

”Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 3 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Lukiolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu suullisen kielitaidon koe koostuu tehtävistä, joissa arvioidaan opiskelijan ääntämistä sekä kerronta- ja keskustelutaitoa. Koe arvioidaan numeroin käyttäen 2 momentissa tarkoitettua asteikkoa. Suullisen kielitaidon kurssin arvosana perustuu suullisen kielitaidon kokeeseen sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 4 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 1117/2008)

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

6.2.4 Opinnoissa edistyminen

”Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom.)

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

"Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen." (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom.)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. Menettelystä, kuten esimerkiksi mahdollisen etenemisesteen käytöstä, päätetään opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Opiskelijalle tulee pyynnöstä antaa mahdollisuus hylätyn kurssiarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Opetussuunnitelmassa määrätään tarkemmin uusimisen tavoista.

Opetussuunnitelmassa määrätään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa myös hyväksytyä kurssiarvosanaa. Arvioinnin tulee olla tällöinkin monipuolista. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Lukiossa seurataan opiskelijan opintojen etenemistä ja siitä annetaan tietoa nuorelle säännöllisesti. Tarvittaessa opiskelijalle annetaan henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta sekä tiedotetaan huoltajia.

Opiskelijan on mahdollista suorittaa hylätty kurssi osallistumalla uusintaan tai käymällä kurssi uudelleen. Hylättyä arvosanaa voi yrittää korottaa uusintanäytöllä vain kerran. Jos arvosana on tämänkin jälkeen hylätty, kurssimerkinnäksi jää neljä, jota voi yrittää korottaa vain käymällä kurssi uudelleen. Hylätty kurssi on uusittava kahden seuraavan uusintakerran aikana. Uusintanäyttö voi sisältää tentin tai muita tehtäviä. Opiskelijan jatkuva näyttö ja kurssilla tehdyt työt voidaan korottavasti ottaa huomioon myös uusintanäytön jälkeen annettavassa arvosanassa. Yksittäisen kurssisuorituksen uusintaan liittyvästä ohjauksesta vastaa kulloinkin kyseessä olevan aineen opettaja.

Hyväksytyjen suoritusten uusimiseksi espoolaisissa lukioissa järjestetään vuosittain kaksi mahdollisuutta uusintanäyttöön, joissa opiskelija voi uusia kummallakin kerralla yhden hyväksytyt suorituksen. Kevätlukukaudella hyväksytysti suoritettun kurssin voi uusia kevätlukukauden jälkeen ja syyslukukaudella hyväksytysti suoritettun kurssin voi uusia kevätlukukauden alussa.

Etenemiseste muodostuu silloin kun hylättyjen arvosanojen kokonaismäärä ylittää

1/3 kyseisen oppiaineen pakollisista ja suoritettujen valtakunnallisten syventävien kurssien yhteismäärästä. Etenemiseste poistuu, kun hylätty kurssi suoritetaan hyväksytysti. Opinnot voivat myös jatkaa opettajan kanssa tehdyn kirjallisen sopimuksen perusteella.

6.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

"Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla."

(Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

"Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluetettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (629/1998, 23 §, muutettu lailla 1116/2008) säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija hakee muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöä suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Myös opintojen laajuuteen kiinnitetään huomiota. Opiskelijoille annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, tulee kurssista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Muutoin hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään kuten opetussuunnitelman perusteissa ja opetussuunnitelmassa kurssien ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Lukiolain 34 §:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 § ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Lukiolain 34 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 a § 2 mom. ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän kursseista.

Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus kurssin arvosanaksi. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärän kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Vaihto-oppilasvuoden aikana suoritetuista opinnoista Espoossa hyväksiluetään enintään 20 kurssia.

Olarin lukion matemaattis-luonnontieteellisellä linjalla opiskelevat arvioidaan sanallisella arvioinnilla päättöarvioinnin yhteydessä.

6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

"Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukiolaki 629/1998, 17 a §, muutettu lailla 1116/2008)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista oppiaineen kursseista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnalliset syventävät kurssit eivät muodosta oppimäärää, vaan ne ovat erillisiä kursseja. Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyjä teemaopintokursseja.

Paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään opetussuunnitelmassa. Paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja

joista voi olla hylättyjä kurssi-arvosanoja enintään

valtakunnallisia syventäviä kursseja,

1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttää ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien pohjalta annetulla lisänäytöllä
- mikäli opiskelijan arvioinnista päättävät harkitsevat, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päättötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta ja teemaopintojen kursseista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

[Espoossa lukiokoulutuksen tavoitteisiin soveltuvat kuntatasoisesti hyväksyttävät muut opinnot ja niiden laajuuden määrittelee lukiolinja vuosittain.](#)

6.4 Lukion oppimäärän suoritus

"Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle

vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoltaan edellä mainittuja lyhyempiä tai pitempiä. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia.” (Lukioasetus 810/1998, 1 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja lukion oppimäärän suorittamiseksi. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin määrätään lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (Valtioneuvoston asetus 942/2014).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja valtakunnallisten syventävien kurssien määrä on vähintään 10 ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täytyy. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavista teemaopintojen kursseista, paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13 §:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 1 mom., muutettu lailla 958/2015)

”Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d 2 mom., muutettu lailla 958/2015)

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 34 d §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla (lukiolaki 629/1998, 34 e § 2 mom., muutettu lailla 958/2015).

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

6.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

”Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta.”
(Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

”Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä säädetään. Todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.”
(Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Lukiassa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
  - S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärä
  - A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
  - B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
  - B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
  - B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
  - ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja kirjallisuus kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä...9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Teemaopinnoista merkitään hyväksytysti suoritettut kurssit käyttäen kurssien nimiä ja niistä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritettut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa valtakunnallisina syventävinä kursseina suoritettuja hylättyjä teemaopintokursseja, hylättyjä paikallisia syventäviä, hylättyjä valtakunnallisia soveltavia eikä hylättyjä paikallisia soveltavia kursseja.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään lisätietojakohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen kurssien määrä mukaan lukien lukiodiplomikurssi
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (sama kuin lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan ohjaussuunnitelmassa kuvataan ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilökunnan kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden tahojen kanssa. Ohjaussuunnitelmassa tulee käydä ilmi myös huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö. Ohjaussuunnitelma toimii koko oppilaitoksen yhteistyön kehittämisen välineenä.

Espoon ohjaussuunnitelma perustuu OPH:n hyvän ohjauksen kriteereihin. Hyvälle ohjaukselle on kriteereissä määritelty läpi perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kulkevat yhteistä hyvää ohjausta määrittävät teemat. Yhteisillä teemoilla korostetaan ohjauksen jatkumon merkitystä oppilaalle ja opiskelijalle. Espoossa on laadittu ohjaussuunnitelmaa varten yhteinen pohja, jolla pyritään takamaan ohjauksen tasainen laatu jokaiselle opiskelijalle lukiosta riippumatta.

Koulu suunnittelee toteutustavan ja aikataulun (esimerkiksi: heti koulun alettua/ kerran jaksossa/ lukuvuoden mittaan/ päivämäärä), ja tarvittavilta osin kirjaa tiedot ohjaussuunnitelmaan. Vastuuhenkilöt on pääsääntöisesti kirjattu valmiiksi.

Ohjaussuunnitelma tehdään yhteistyössä koulun henkilökunnan, opiskelijoiden, huoltajien ja sidosryhmien kanssa.

Olarin lukion **ohjaussuunnitelma**

Ohjaussuunnitelma on käsitelty/ käsitellään

opettajakunnan kanssa: *(ajankohta)*

yhteisöllisessä opiskeluhuoltotyöryhmässä: *(ajankohta)*

Laatutavoitteet Espoossa:

- Noudatetaan valtakunnallisia hyvän ohjauksen kriteerejä
- Koko lukion osaava sekä ammattitaitoinen henkilöstö vastaa ohjauksesta
- Lukion toimintakulttuurissa on ohjauksellinen näkökulma
- Yhtenäiset ohjauksen toimintamallit jokaisessa espoolaisessa lukiossa
- Opiskelijalla on oikeus sekä opinto-ohjaajaan että ryhmänohjaajaan
- Tavoitteena on, että yhtä opinto-ohjaajaa kohden on maksimissaan noin 250 ohjattavaa

Liite

- Uudet ryhmänohjaajat saavat perehdytyksen omaan ohjaustyöhönsä
- Hyvää ohjauksellista yhteistyötä toteutetaan yhdessä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa
- Lukiokoulutuksen opinto-ohjaajat ovat tehtävänsä kelpoisia

Mikä on eri toimijoiden rooli onnistuneessa ohjauksessa hyvän ohjauksen kriteerien mukaan?

Rehtori / Apulaisrehtori

Rehtori luo edellytykset onnistuneelle kokonaisuohjaukselle järjestämällä riittävät ja kohdennetut resurssit, tukemalla koulun opinto-ohjaajia sekä muita ohjauksen kannalta keskeisiä toimijoita.

Rehtorin ohjaukselliset tehtävät:

- Todistukset ja hallinnolliset päätökset (esim. koulun vaihto, opiskelijaksiotto, erottaminen ja siihen liittyvät keskustelut).
- Kurssitarjonta, kurssitarjottimen laatiminen, kurssikorvaavuudet, vaihto-opiskeluasiat.
- YO-kirjoitusten käytänteiden ohjeistaminen, YO- ilmoittautumiset sekä kirjoitusoikeudet.
- Erityisjärjestelyt lukion käymisessä mm. pitkät poissaolojaksot
- Opetustilojen ja ohjauksellisen oppimisympäristön järjestäminen.
- Ryhmänohjaajien tukeminen opiskelijoiden kurssimenestyksen seurannassa.

Koulusihteerin ohjaukselliset tehtävät:

- Koulusihteerin on hallinnon asiantuntija.
- Hänen tehtäviään on mm. hallinnollisten tunnusten jakaminen ja kurssisuoritusten vieminen Primukseen.
- Vastaa opintotuki- ja matka-avustuksiin liittyvistä asioista.
- Toimii Opintopolun yhteyshenkilönä.

Aineenopettajan ohjaukselliset tehtävät:

- Tuntee oman aineensa opiskelutekniikat ja ohjaa opiskelijaa oppimaan oppimisen taitoja omassa aineessaan.
- Ohjaa oman oppiaineensa kautta ylioppilaskirjoitusten sisältöihin ja käytänteisiin.
- Huomioi opetuksessa ja arvioinnissa erilaiset oppijat.
- On selvillä oman aineensa jatkokoulutusmahdollisuuksista ja työelämän tarpeista, ja esittelee niitä oppitunneillaan.

- Tekee yhteistyötä jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten ja työelämän kanssa.
- Tekee yhteistyössä opinto-ohjaajan kanssa (mm. vierailut ja teemakurssit).
- Opiskelijan opintojen tukeminen ja seuranta omilla kursseilla, niistä tiedottaminen ryhmäohjaajalle.

Ryhmäohjaajan ohjaukselliset tehtävät:

- Toimii ryhmänsä lähiohjaajana ja opiskelun motivoijana.
- Pehdyttää koulun käytänteisiin ja vastaa opiskelijoidensa ryhmäytymisestä opiskelua varten.
- Seuraa opiskelijoiden poissaoloja ja kurssikertymää sekä opintosuorituksia säännöllisesti lukion ohjaussuunnitelman mukaisesti.
- Tiedottaa valmistumisvaiheessa olevia opiskelijoita kokonaiskurssikertymän ja pakollisten kurssien puutteista.
- On tarvittaessa yhteydessä opiskelijaan ja huoltajiin jos kurssikertymässä tai poissaoloissa on puutteita. Esim. P/K/4-merkinnät on syytä käydä läpi opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti jaksoittain.
- Ohjaa opiskelijan opinto-ohjaajan luokse esim. kurssisuunnitteluun, YO-suunnitelmaan tai opiskelutahdin muutokseen liittyvissä asioissa.
- Pitää ryhmäohjaustunnit tai -tuokiot.
- Ohjaa oikean henkilön luo tarvittaessa (esim. terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi).

Erityisopettajan ohjaukselliset tehtävät:

- Mahdollistaa lukiseulat tai -testit ja niiden perusteella laatii tarvittavat lausunnot ylioppilaskokeen erityisjärjestelyjä varten.
- Yhteistyössä aineenopettajien kanssa erityisopettaja tunnistaa tukea tarvitsevat opiskelijat.
- Auttaa opiskelijoita löytämään omat opiskelutavat sekä tukee aineenopettajia monipuolisten opiskelumetodien käytössä.
- Huolehtii oppimisenvaikeutta mittaavien testien järjestelyistä.

Kuraattorin ohjaukselliset tehtävät:

- Kuraattori tukee opiskelijan hyvinvointia, opiskelumotivaatiota, kasvua, itsenäistymistä ja elämänsuunnittelua.
- Hän on tukena myös elämän eteen tuomissa haastavissa tilanteissa, kuten sosiaalisesti haastavissa tilanteissa.
- Antaa neuvoja opiskelijan taloudellisiin ja opintososiaalisiin asioihin liittyen.

Psykologin ohjaukselliset tehtävät:

- Auttaa opiskelijaa elämäntilanteeseen ja opiskeluun liittyvissä ongelmissa.
- Tekee myös tarvittavat oppimiseen liittyvät arvioinnit ja lausunnot.

Terveydenhoitajan ohjaukselliset tehtävät:

- Auttaa opiskelijoita ymmärtämään terveiden elämäntapojen merkityksen opiskelun sujumisessa ja elämänhallinnassa.
- Kertoo opiskelijalle mahdollisten sairauksien rajoituksista ammatinvalinnassa.

Opinto-ohjaajan työtehtävät:

- Antaa henkilökohtaista sekä pienryhmäohjausta
- Pitää luokkamuotoista ohjausta opetussuunnitelmasisältöjen mukaisesti
- Ohjaa jatko-opintoihin hakeutumiseen ja ammatinvalintaan.
- Opinto-ohjauksen ydinsisällöt liittyvät uravalinnan ohella opintojen aikaiseen ohjaukseen, kuten kurssivalintojen suunnitteluun ja niiden tekemiseen
sekä ylioppilaskirjoitussuunnitelman laadintaan.
- Tutustuttaa opiskelijoita työelämään mahdollisten TET- jaksojen ja henkilökohtaisen ja luokkamuotoisen ohjauksen välityksellä.
- Koordinoi opinto- ja tutustumiskäyntejä yhteistyössä muiden lukion toimijoiden kanssa.
- Järjestää infotilaisuuksia ja tiedottaa ohjauksellisista asioista, kuten esimerkiksi yhteishaku- ja jatko-opintotilaisuudet.
- Ylläpitää vuorovaikutusta sähköisten järjestelmien kautta (mm. Wilma, sähköiset oppimisympäristöt).
- Osallistuu vanhempaintilaisuuksiin asiantuntijan roolissa.
- Osallistuu moniammatilliseen opiskelijahuoltotyöhön ohjauksen pedagogisena asiantuntijana.
- Suunnittelee ja koordinoi ohjausta oman lukion sisällä.
- On velvollinen ylläpitämään ammattitaitoaan osallistumalla mm. opinto-ohjaajien kokouksiin ja koulutuksiin.
- Tekee yhteistyötä peruskoulujen, toisen asteen, korkea-asteen, TE-keskuksen, yritysten, elinkeinoelämän ja muiden ohjaukseen liittyvien tahojen kanssa.

Ohjauksen vuosisuunnitelma teemoittain

Koulu voi lisätä mahdolliset tarkennukset reunasarakkeeseen ja koulukohtaiset erityishuomiot niille erikseen varattuun tilaan kunkin pääteeman alle.

RIITTÄVÄ JA MONIPUOLINEN OHJAUS			
Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Laadukas ohjaus • Ohjaukseen on varattu resurssia siten, että oppilaalla on mahdollisuus saada riittävästi monipuolista ja jatkuvaa ohjausta tarpeensa mukaan koko opintojen ajan • Mahdollisuus sekä henkilökohtaiseen että ryhmämuotoiseen ohjaukseen	Ohjaushenkilöstön rekrytointi ja perehdyttäminen sekä työyhteisön ohjauksellisen otteen tukeminen Ohjauksen tilajärjestelyiden ja materiaalien riittävä resursointi.	rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opiskelijalla on oikeus sekä opinto-ohjaajaan että ryhmänohjaajaan.	rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>
Työvälineet ja niiden hallinnointi • Wilma • Oppimisympäristöt • Primus/Kurre • Opintopolku • Abitti	Wilma on koko yhteisön tärkeä työväline kommunikoinnissa sekä opiskelijan, ryhmän ohjaajan ja opinto-ohjaajan tärkein työkalu opintojen seurannassa.	koko koulu	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Fronter- ja muu mahdollinen oppimisympäristö, -alusta tai sovellus on käytössä monen aineen opetuksessa.	Fronter-vastuuhenkilöt, opettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>

	Primus/Kurre- ohjelmat ovat koulun tietohallintajärjestelmä, jonne syötetään mm. opiskelijoiden henkilötiedot ja suoritukset.	rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Wilma-tunnukset jaetaan kansliasta ja huoltajien tunnuksien luonti on huoltajien vastuulla.	koulusihteeri	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opiskelijoiden Wilma-tunnusten toimivuuden tarkistaminen	ryhmänohjaaja	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opintopolku-järjestelmän hallinnointi	rehtori koulusihteeri	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Abitti-järjestelmä	Abitti-vastuuhenkilö	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>

AKTIIVISUUDEN, OSALLISUUDEN JA VASTUULLISUUDEN TUKEMINEN

Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
<ul style="list-style-type: none"> Ohjaus on toteutettu tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivisuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta omaan elämäänsä ja oppimiseensa liittyvissä prosesseissa ja päätöksenteossa. 	Opiskelijoita tuetaan oman elämänhallinnan ja elämän valintojen suunnittelussa sekä opastetaan opinto- ja kurssisuunnitelmien itsenäiseen tekemiseen.	opinto-ohjaat ryhmänohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
<ul style="list-style-type: none"> Ohjaus vahvistaa opiskelijan osallisuutta opiskelija- ja oppilaitosyhteisössä sekä kasvattaa yhteiskunnan ja 	Opiskelijoita kannustetaan oma-aloitteisuuteen sekä yhteistyöhön toisten kanssa mm. opetukseen ja ohjaukseen liittyvässä	aineenopettajat opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>

työelämän jäsenyyteen.	tiedonhankinnassa. Lisäksi opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua lukion yhteisölliseen toimintaan ja koulun kehittämiseen (Tutor, oppilaskunta)	ryhmänohjaajat rehtori	
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>
OHJAUS ON YHTEISTÄ TYÖTÄ			
Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Koko koulu ohjaa <ul style="list-style-type: none"> Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä lukion opetussuunnitelman mukaisesti. 	Ryhmänohjaajat ohjaavat opiskelijaa kurssivalinnoissa ja seuraavat tarkasti opiskelijan opintomenestystä ja kurssikertymää sekä 4/P/K-merkintöjä yhdessä aineenopettajien kanssa hyvissä ajoin.	ryhmänohjaajat aineenopettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Aineenopettajat ohjaavat oman aineensa kurssivalinnoissa ja valmentavat YO- kirjoituksiin, sekä kertovat oman aineensa jatko-opintomahdollisuuksista	aineenopettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opinto-ohjaajan tarjoama henkilökohtainen ohjaus, jossa autetaan kurssivalintojen-, ylioppilastutkinnon- sekä urasuunnittelussa.	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opinto-ohjaajan pitämät opinto-ohjauksen kurssit esim. pakolliset OPO1 ja OP02 -kurssit.	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>

TASA-ARVON JA YHDENVERTAISUUDEN EDISTÄMINEN

Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle ja huoltajalle?	Keskä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
<p>Tasa-arvo ohjauksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opinto-ohjausta kehitetään suunnitelmallisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi • Ohjaus toteutetaan tavalla, joka edistää opiskelijan luottamusta omiin tasavertaisiin mahdollisuuksiinsa koulutuksessa ja työelämässä. • Opiskelijaa tuetaan tiedostamaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitys valinnoissaan. 	<p>Opetuksessa ja yleisessä puheessa kiinnitetään erityishuomiota tasa-arvon edistämiseen</p>	<p>koko henkilöstö</p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>
	<p>Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti, ennakkoluulottomasti ja tasa-arvoisesti vaihtoehtoja oppilaan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi</p>	<p>aineenopettajat opinto-ohjaajat</p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>
	<p>Opinto-ohjauksessa esitellään tasapuolisesti erilaisia koulutusvaihtoehtoja</p>	<p>opinto-ohjaajat</p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>
	<p>Ohjaus toteutetaan tavalla, joka edistää opiskelijan itsetuntemusta ja luottamusta tasavertaisiin mahdollisuuksiinsa koulutuksessa ja työelämässä</p>	<p>koko henkilöstö</p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>
<p>Muita koulukohtaisia erityishuomioita</p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>	<p><i>(kirjoita tähän)</i></p>

KOULUTUKSEN NIVELVAIHEET			
Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
<ul style="list-style-type: none"> • Nivelvaiheen yhteistyö perusopetukseen • Opiskelijaksiotto • Siirtyminen toiseen oppilaitokseen • Yhteishaku ja jatko-opintoihin ohjaaminen 	Tiedotustilaisuudet ja avoimet ovet peruskoululaisille ja heidän huoltajilleen	rehtori opinto-ohjaajat aineenopettajat tutor-opiskelijat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Lukion esittelykiertueet peruskouluille	opinto-ohjaajat rehtori tutor-opiskelijat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opiskelijoiden vastaanotto ja ainevalintoihin ohjaus	rehtori erikseen sovittavat toimijat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opiskelupaikan vaihto lukiosta pois tai lukioon kesken opintojen	rehtori opinto-ohjaajat kuraattori aineenopettajat sekä tulevien kohdalla tutor-opiskelijat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Hakujärjestelmien käytön ohjaus ja niveltäminen jatko-opintoihin	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>

OHJAUS KOULUTUKSEEN JA URAVALINTOIHIN LIITTYVIEN PÄÄTÖSTEN TUKENA

Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Ylioppilaskirjoitukset <ul style="list-style-type: none"> • YO- suunnittelu • YO- kirjoitusten käytännön toteutus • YO- ilmoittautuminen 	Opinto-ohjauksen tunneilla ja henkilökohtaisissa tapaamisissa suunnitellaan YO- kirjoituksia ja laaditaan niistä suunnitelma.	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Rehtori vastaa YO- kirjoituksista ja järjestää siihen liittyvät tilaisuudet	rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Rehtori organisoii YO- ilmoittautumisen	rehtori koulusihteeri	Opiskelijat ilmoittautuvat sähköisesti. Kanslia tulostaa ilmoittautumislomakkeet ja lomakkeet allekirjoitetaan pidennetyssä RO-tuokiassa. Uusintoihin ja tutkinnon täydentämiseen ilmoittaudutaan kansliassa.

Jatko-opintomahdollisuudet ja niihin tutustuminen <ul style="list-style-type: none"> • Ohjaus tukee opintojen suorittamista sekä opiskelijan sijoittumista jatko-opintoihin • Ohjaus tukee opiskelijan aktiivista ja kriittistä tiedonhankintaa • Ohjauksessa käsitellään 	Opiskelijoille järjestetään tilaisuuksia tutustua jatko-opintoihin sekä muissa oppilaitoksissa että opinto-ohjauksen tunneilla tai tapahtumissa omassa lukiossa.	opinto-ohjaajat aineenopettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opiskelijoita ohjataan hakemaan tietoa eri lähteistä ja palveluista.	aineenopettajat opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opinto-ohjauksessa esitellään tasapuolisesti erilaisia koulutus- ja muita tulevaisuuden vaihtoehtoja.	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>

monipuolisesti, ennakkoluulottomasti ja tasa-arvoisesti vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita			

TYÖELÄMÄTAIDOT JA TYÖELÄMÄÄN TUTUSTUMINEN

Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
Työelämäyhteistyö, työelämä tietous ja työelämään tutustuminen <ul style="list-style-type: none"> Ohjaus tukee opiskelijan työnhakuvalmiuksien ja työelämä taitojen kehittymistä ja työllistymistä Yrittäjyyteen tutustuminen on tärkeä osa työelämän ymmärrystä 	Opinto-ohjauksen ja muiden oppiaineiden tuntien sisällä käsitellään ajankohtaisia työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä asioita. Yrittäjyyteen kannustetaan ja järjestetään mahdollisuuksien mukaan vierailukäyntejä yrityksiin ja muihin yrittäjyyttä tukeviin kohteisiin. Lisäksi on mahdollista toteuttaa erillinen työelämään liittyvä opinto-ohjauksen kurssi.	opinto-ohjaajat aineenopettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opinto-ohjaaja käy aktiivisesti työelämäyhteistyöhön liittyvissä koulutuksissa (esim. TAT ja Teknologiateollisuuden infot) ja tuo tietoutta lukioihin opiskelijoille ja opettajille.	opinto-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia			<i>(kirjoita tähän)</i>

erityishuomioita			
-------------------------	--	--	--

VUOROVAIKUTTEINEN YHTEISTYÖ OHJAUKSEN TUKENA JA OHJAUSPALVELUISTA TIEDOTTAMINEN			
Teema	Mitä se on? Miten näkyy opiskelijalle?	Ketkä toteuttajina?	Mahdollisia tarkennuksia?
<p>Vuorovaikutteinen yhteistyö ja osallistaminen ohjauksen tukena</p> <ul style="list-style-type: none"> Kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö on osallistavaa, suunnitelmallista ja sujuvaa Opiskelijoiden osallistaminen ja moniammatillinen ja monialainen yhteistyö Yhteistyö eri koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa tukee opiskelijan sujuvaa siirtymistä jatko-opintoihin Uusin ohjauksellinen tietotaito koulun käytössä 	Vuorovaikutuksen väylinä toimii Wilma-järjestelmä ja huoltajille suunnatut tilaisuudet	koko koulu	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Moniammatillinen yhteistyö ja osallistaminen toteutuu mm. yhteisöllisessä oppimisen tuen ryhmässä sekä opettajien yhteistyössä tekemisissä kursseissa ja projekteissa.	rehtori Yhteisöllinen-OHR opettajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Osallistamista on myös opiskelijoiden oppilaskuntatyö ja heidän huomioiminen koulun kehittämisessä.	oppilaskunnan ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Tutorit tukevat uusia opiskelijoita opintojen alussa ja järjestävät yhteisöllisiä tapahtumia	tutor-ohjaajat	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Yhteistyö muihin oppilaitoksiin on tärkeää mm. vaihtojaksojen, joustavien opiskelijasiirtojen ja erikoiskurssien järjestelyjen kannalta	opinto-ohjaajat rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>
	Opinto-ohjaaja on aktiivinen osallistumaan hänelle osoitetuihin tilaisuuksiin ja tuomaan tietoutta opiskelijoille ja työyhteisöön. Opinto-ohjaaja tukee ryhmäohjaajia ja muita ohjauksen toimijoita omassa työssään. Muu opetushenkilöstö pyrkii osallistumaan	opinto-ohjaajat aineenopettajat rehtori	<i>(kirjoita tähän)</i>

	koulutuksiin mahdollisuuksien mukaisesti.		
Ohjauspalveluista tiedottaminen <ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija ja hänen huoltajansa saavat ajantasaista tietoa ohjauspalveluista lukiokoulutuksessa. • Ohjauksesta tiedotetaan erilaisin menetelmin. Tiedottaminen on aktiivista ja suunniteltua. 	<p>Ohjauksesta löytyy lisätietoa koulun nettisivuilta , huoltajille suunnatuissa infoissa ja opinto-oppaasta.</p> <p>Ajankohtaiset asiat tiedotetaan Wilmassa, ryhmäohjauksessa ja oheismateriaalit löytyvät Fronterista.</p>	<p>opinto-ohjaajat</p> <p>rehtori</p> <p>ryhmäohjaajat</p>	<i>(kirjoita tähän)</i>
Muita lukiokohtaisia erityishuomioita	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>	<i>(kirjoita tähän)</i>